

TARTU ÜLIKOOL

Sotsiaalteaduste valdkond

Johan Skytte poliitikauuringute instituut

Tõnn Viik

**POPULISTLIK VÄLISPOLIITIKA VIKTOR ORBÁNI, DONALD TRUMPI JA
GIORGIA MELONI RETOORIKAS**

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Alar Kilp, PhD

Tartu 2025

Autorsuse deklaratsioon

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite seisukohad ning kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

Töö sõnade arv: 14 262

Tõnn Viik, 12.01.2025

Lühikokkuvõte

Käesolev uurimistöo uurib populistlikku välispoliitikat ning selle väljendumist Viktor Orbáni, Donald Trumpi ja Giorgia Meloni retoorikas. Populismi kasvu ning aina rohkemate populistlike parteide võimulepääsemisega (või selleks ambitsiooni loomisel) peavad „õhukese“ ideoloogiaga (Müller 2016: 35–38) populistid kujundama oma narratiivi välispoliitikast, sest olemuslikult vastandav maailmavaade ei saa (vähemalt retoorikas) üle võtta peavooluparteide välispoliitikat. Populistliku välispoliitilise narratiivi uurimiseks ja selgituste leidmiseks uuritakse kolme populistliku poliitiku kõnesid erinevale publikule. Probleemi lahendamist suunavad kolm uurimisküsimust.

Püstitatud küsimustele vastamiseks uuritakse populistlikule välispoliitikale omaseid tunnuseid ning need kategoriseeritakse. Analüüsitööriist luuakse kolmest kategooriast – identiteet, multipolaarsus ja liberalismivastasus – mis tulenevad varasema kirjanduse tunnustest ning kodeerimiseanalüüsist. Analüüsitööriista abil vaadeldakse leitud tunnuste kodeerimisstatistikat ning kõnede makrotasandit. Statistilisi tulemusi illustreeritakse graafikutega (Hymans 2006: 26–37), millel kujutatakse kahte retoorilist tendentsi („rohkem välispoliitiline“ ja „rohkem populistlik“). Kõnede makrotasandi analüüsiks kasutatakse Robertsoni (2017: 122–146) narratiivianalüüsi meetodeid.

Kvalitatiivse ja kvantitatiivse analüüsi tulemused ning nende võrdlemine näitasid, et poliitikud saavad kõne narratiivi luues publikult mõjutusi ning kujundavad selle põhjal arusaama liitlastest (rahvas) ja vaenlastest (eliit). Analüüsi tulemusena loodud kolm kategooriat tõestasid end erinevate aspektide ühisnimetajatena, mille abil saab poliitikute retoorilisi tendentse hinnata ja selgitada. Poliitikud kasutavad kõiki kategooriaid kõige julgemalt rahvusvahelise toetajaskonnaga suheldes. Rahvusvahelist üldsust ja oma riigi rahvast/esinduskogu kõnetades mõjutavad retoorilisi tendentse poliitiku maailmavaatelise narratiivi läbimõeldus ja võimupositsiooni kindlus.

Sisukord

Autorsuse deklaratsioon	2
Lühikokkuvõte	3
Sissejuhatus	6
1. Teooria	10
1.1. Populism	10
1.2. Populistlik välispoliitika	10
1.3. Populistliku välispoliitika tunnused	12
1.4. Uuritavate poliitikute ülevaade	14
2. Metoodika	15
2.1. Andmeanalüüsi ja kogumise meetod	15
2.2. Kõnede valimi moodustamise kriteeriumid	17
2.3. Populistliku ja välispoliitilise retoorika mõõtmine	19
3. Tulemused ja analüüs	20
3.1. Rahvusvahelisele toetajaskonnale peetud kõned	20
3.1.1. Orbáni kõned CPAC-il.....	21
3.1.2 Trumpi kõned CPAC-il.....	25
3.1.3. Meloni kõned CPAC-il, NatCon-il ja WCF-il	28
3.2. Rahvusvahelisele üldsusele peetud kõned	31
3.2.1. Orbáni kõned Euroopa Liidus	33
3.2.2. Trumpi kõned ÜRO-s	36
3.2.3. Meloni kõned ÜRO-s ja G7-s	39
3.3. Oma riigi rahvale/esinduskogule peetud kõned	41
3.3.1. Orbáni kõned oma rahvale	42
3.3.2. Trumpi kõned oma rahvale	46
3.3.3. Meloni kõned oma esinduskogule	49
3.4. Võrdlev analüüs	52
4. Arutelu	55
Kokkuvõte	58
Kasutatud kirjandus	60
Kasutatud kõnede nimekiri	63

Lisad	66
Lisa 1. Kooditabel.....	66

Joonised, tabelid ja graafikud

Joonis 1. Populistliku välispoliitika retoorika kategooriad.....	16
Tabel 1. Koodide jaotumine kategooriatesse.....	17
Graafik 1. Poliitikute retoorilised tendentsid: rahvusvaheline toetajaskond	21
Tabel 2. Kõned rahvusvahelisele toetajaskonnale: Viktor Orbán.....	22
Tabel 3. Kõned rahvusvahelisele toetajaskonnale: Donald Trump	25
Tabel 4. Kõned rahvusvahelisele toetajaskonnale: Giorgia Meloni	29
Graafik 2. Poliitikute retoorilised tendentsid: rahvusvaheline üldsus	33
Tabel 5. Kõned rahvusvahelisele üldsusele: Viktor Orbán.....	34
Tabel 6. Kõned rahvusvahelisele üldsusele: Donald Trump	37
Tabel 7. Kõned rahvusvahelisele üldsusele: Giorgia Meloni	39
Graafik 3. Poliitikute retoorilised tendentsid: oma rahvas/esinduskogu	42
Tabel 8. Kõned oma rahvale: Viktor Orbán.....	43
Tabel 9. Kõned oma rahvale: Donald Trump	47
Tabel 10. Kõned oma esinduskogule: Giorgia Meloni	50

Sissejuhatus

Populism on liberaaldemokraatiale omane nähtus, mille märgatav kasv iseloomustab globaalse põhja poliitikat juba mitu kümnendit (Cox 2018: 9–13). Populistlike liikumisi leidub kõigis demokraatlikes riikides ning seda on ka kirjeldatud muuhulgas liberaaldemokraatia probleemide, nagu majanduslik ebavõrdsus, ühiskonnast isoleerumine ja sotsiaalkultuuriline kapseldumine, sümptomina (Berman 2021: 72–76). Erinevates riikides on populistlikud riigijuhid valimiste tulemusena võimule tulnud ning nende ebastandardne poliitiline retoorika ja ideoloogiline taotlus eristab neid oluliselt peavoolupoliitikutest.

Populismil on põhimõtteliselt erinevad arusaamad ühiskonnast ja poliitikast, mida Jan-Werner Müller (2016: 19–22) defineerib raamatus “What is Populism?”. Selles väljenduvad kontseptuaalselt olulised terminid “rahvas”, keda populistid soovivad ühendada ja esindada, ning korrumpeerunud “eliit”, kes on rahvaga manipuleerides seni riiki juhtinud. Poliitilist platvormi kujundades on populistid pidanud oma narratiivi kohandama ka välispoliitika kirjeldamiseks. Välispoliitikat tõlgendades või “õhukeseks lihvides” luuakse populistlik välispoliitika (*Populist Foreign Policy* – ingliskeelses teaduskirjanduses PFP, siin tekstis PVP), mida ei rakendata tingimata samade tunnuste, võtete või narratiivi kaudu nagu tavalist populismi. Antud uurimistöo uurib populistlikule välispoliitikale omast retoorikat ja selle tunnuseid ning koostab varasema diskursuse ja statistikaanalüüsi põhjal analüütilise tööriista, millega saab vaadelda populistlikku välispoliitikat kolme kategooria perspektiivist.

Varasemas diskursuses on tekkinud probleem populistliku välispoliitika defineerimise ja eristamisega. Mõned autorid (Chryssogelos 2021: 18) on leidnud, et PVP pole spetsiifiline nähtus, vaid teistsugune viis välispoliitikat käsitleda, kuid praktikas tegutsetakse samamoodi – populismi rakendatakse välispoliitika käsitlemisel. Teisalt peetakse populistlikku välispoliitikat eraldi nähtuseks (Wajner & Giurlando 2023: 8–11), mis kuulub küll populismi katusermini alla, kuid on omanäolisuse, tunnuste ja rakenduse poolest piisavalt erinev, et teha eristus populistliku sise- ja välispoliitika vahel. Seda vaadet kaitseb populistlik praktika Ungaris (Müller & Gaszi 2023: 410), kus populistlik välispoliitika on mastaapselt ümber kujundanud riigi välispoliitilise suunitluse.

PVP keskseks ülesandeks on populismile omaste kontseptsioonide ümbertõlgendamine välispoliitilisse konteksti ning sellega kaasnev retooriliste tunnuste teisenemine. Populism ja

seetõttu ka populistlik välispoliitika on mõjutatud igale riigile omastest tingimustest, mistõttu ei ole PVP üheselt defineeritav. Uuringus loodud kolme kategooria abil vaadeldakse erinevatele populistidele omast PVP retoorikat ning tehakse selle põhjal järeldusi. Uurimistöö tegeleb PVP tunnuste süstematiseerimise ning kategoriseerimisega, et moodustada parem koondpilt, millest populistliku välispoliitika retoorika koosneb ning kuidas see väljendub. Kategoriseerimise tulemusena koostatud analüütilist tööriista rakendatakse kolme poliitiku – Viktor Orbáni, Donald Trumpi ja Giorgia Meloni – retoorika analüüsimiseks.

Populism on uurimisteedena aktuaalne, sest populistlikud valitsused on põhjustanud mitmes riigis demokraatia taandarengut (*democratic backsliding*), rikkunud õigusriigi põhimõtteid ning saanud süüdistusi viha õhutamises (Benasaglio Berlusconi & Kellam 2023: 829–830). Seepärast on oluline uurida, kuidas võiksid tulevikus populistlikud riigijuhid välispoliitikat kujundada või suunata, millisena soovitakse kujutada oma riiki, rahvast ja/või ideoloogiat. Kõik uuritavad poliitikud on hetkel võimul – Orbán Ungari peaminister, Trump alustamas teist presidentuuri USA-s ning Meloni Itaalia peaminister. Orbáni valitsusaeg on korduvalt näidanud, kuidas majanduslikult väikese mõjuvõimuga riik võib takistada Euroopa Liidu ühistegevust välis- ja julgeolekukoostöös (Lehoczki 2023: 100–102). Orbáni praktika põhjal saab vaadelda, kuidas populistlik valitsus kujundab pikas plaanis ümber riigi majandus- ja välispoliitilise strateegia. Meloni on praeguseks Itaalias võimul olnud üle kahe aasta, aga populistlikku retoorikat on tema ja ta partei kasutanud juba palju varem (Indelicato & Lopes 2024: 7–11). Trumpi on korduvalt nimetatud poliitikuks, kes omanäolise populismiga kujundas ümber või kiirendas transformatiivseid sotsiaalseid protsesse USA poliitikas (James 2021: 765–766) ning ta on kohe alustamas teist ametiaega presidendina.

Töö eesmärgiks on mõtestada paremini lahti populistlik välispoliitika kui nähtus ning leida sellele omased tunnused, mida on võimalik poliitikute retoorikas tuvastada, kategoriseerida ning selgitada. Samuti saab kõnede makrotasandi analüüsiga selgema pildi, kuidas populistid loovad narratiivi oma rahvast või riigist, mis on nende roll rahvusvahelisel tasandil ning kuidas kujundatakse arusaama “eliidist” või ideoloogilisest vastasest. Poliitikute retoorika ja narratiivi tõlgendamine ja varajane tähenduse leidmine annab parema võime ennustada, milline võiks tulevikus PVP välja näha.

Peamised uurimisküsimused on:

- K1: Kuidas väljendub populistlik välispoliitika poliitikute retoorikas?
- K2: Kuidas tõlgendavad poliitikud populismi põhikontseptsioonid ümber välispoliitilisse konteksti?
- K3: Millist kuvandit soovivad populistid endast (isik, rahvus, maailmavaade) kujundada väljapoole?

Uurimisküsimustele vastuste leidmist selgitavad töö ootused. Uurimistöö keskseks argumendiks on, et populismi ümbertõlgendamine välispoliitikasse toob kaasa erinevaid narratiivi- ning retoorikaküsimusi, mida populistid lahkavad ja lahendavad vastavalt tingimustele, mistõttu tekivad populistlike poliitikute retoorikas erinevad tunnused. Seetõttu on oodatav, et erinevate poliitikute retoorilised tunnused ning keskne narratiiv erinevad üksteisest, kuid kesksed terminid püsivad samad. Neid tõlgendab iga poliitik oma olukorra konteksti ümber.

Kavandatava uurimistöö puhul on tegemist kvalitatiivse ja kvantitatiivse analüüsi sümbioosiga, mille põhirõhk langeb PVP retoorika kirjeldamisele, analüüsimisele ja statistilisele väljendamisele. Selleks selgitatakse varasema akadeemilise diskursuse alusel välja PVP retoorikale omased tunnused ning nende väljendumine. Tunnuste alusel koostatakse kooditabel (vt Lisa 1), mille alusel kodeeritakse poliitikute kõned ning uuritakse populistliku välispoliitika tunnuste ilminguid ning narratiivi. Tunnuste ja kodeerimise tulemuste alusel jaotatakse tulemused kolme kategooriasse – identiteet, multipolaarsus, liberalismivastatus – mille kaudu tõlgendatakse poliitikute narratiivi. Kõnesid on kokku 19 ning need jaotuvad publiku alusel kolmeks (rahvusvaheline toetajaskond, rahvusvaheline üldsus ning oma riigi rahvas/esinduskogu). Publiku varieeruvus annab laiemat arusaama poliitikute retoorikast erinevas kontekstis. Kodeerimisel on analüüsitavaks elemendiks tähenduslik tekstiosa, mis tähendab, et koodiks võib sobituda sõnapaar kuni terve lõik. Kodeerimise statistika visualiseerimiseks kasutatakse tabeleid ning graafikuid, millel väljendatakse iga publikutüübi juures poliitikute suhet graafikul “rohkem välispoliitiline – rohkem populistlik”.

Uurimistöö on jaotatud nelja suuremasse peatükki. Sissejuhatuse järel kirjeldatakse esimeses peatükis populismi ja populistliku välispoliitika mõisteid ning tuuakse allikate põhjal välja PVP retoorikale omased tunnused. Samuti kirjeldatakse, miks võiks just antud poliitikud olla

uurimiseks kõige sisukamad ja tulemuslikumad. Teine peatükk keskendub metoodikale ning kirjeldab põhjalikult, kuidas näeb välja kõnede kodeerimine, andmeanalüüs ja töös kasutatavate tabelite ning graafikute koostamine. Samuti kirjeldatakse populistlike retooriliste tendentside kalkuleerimist ning graafikutel väljendamist. Viimasena kirjeldatakse metoodikas kõnede valimi moodustamise kriteeriumeid, millega antakse kontekst kõnede tulemuslikkusele. Kolmas peatükk on kodeerimise ja narratiivianalüüsi tulemuste esitamine ning tõlgendamine. Peatükk jaotub publiku alusel kolmeks alapeatükiks. Viimane peatükk on kokkuvõttev arutelupeatükk, milles tuuakse välja uurimuse olulisemad tulemused, tõlgenduskohad ning tekkinud probleemid, mis selgusid antud analüüsitööriista kasutades. Tehakse olulisemad järeldused. Uurimuse jaoks olulised osad – joonised, graafikud, tabelid, tsitaadid – on esitatud teksti sees, sest nende lisadesse asetamine muudaks teksti jälgimise raskemaks. Liigendatud tsitaate on 2257 sõna ja tabeleid 610 sõna mahus. Seetõttu ületab sisuosa ametlikku lubatud sõnade mahtu.

1. Teooria

Allolev peatükk paneb paika teoreetilise raamistiku, mille piires uurimistöö analüütiline pool toimetab. Peatükis käsitletakse populistliku välispoliitika olemust ja selle suhet populismi katuserminiga, tutvustatakse PVP-le omaseid tunnuseid ning selle eristamist tavalisest populismist. Samuti antakse selles peatükis lühiiseloostus uuritavatest poliitikutest ning nende retoorikast.

1. 1. Populism

Jan-Werner Mülleri (2016: 19–25) järgi koosneb populism kahest peamisest komponendist. Esiteks on populismi jaoks maailm jaotatud kaheks – rahvas (tavalised inimesed) ja korrumpeerunud eliit. Olulise täpsustusena saab välja tuua, et tavalised inimesed on käsitletud homogeense massina. Teine komponent on illusioon, et ainult üks inimene või partei suudab esindada homogeense rahva huve kõige efektiivsemalt. Selles väljendub populismile oluline omadus – antipluralism. Selleks, et rahvas, keda esindab üks inimene või partei, püsiks homogeenne, ei saa rahva sees eksisteerida erisusi.

Populismi kontseptsioonid mõjuvad poliitikat lihtsustavalt – ühiskond moodustub kahest homogeensest grupist, ühiskonda on võimalik korraldada lihtsalt ning seepärast saab rahvast esindada ainult üks tegutseja. Populismile omaste põhimõtete ja kontseptsioonide põhjal võib tekkida arusaam, nagu oleks populism universaalne termin, mida poliitikud kasutavad kogu maailma kirjeldamiseks ja oma strateegia kaitsmiseks. Välis- ja sisepoliitika ei mängi justkui erinevat rolli. Siiski on PVP eristatav sisepoliitilisest populismist (Lehoczki 2023: 95–96) ning seepärast ei saa mõlemat poolt ühe kogumikuna käsitleda. Lisaks välispoliitilistele teemadele on PVP-l ainulaadsed retoorilised tunnused, mis sisepoliitikat käsitledes võrreldavalt ei väljendu.

1.2. Populistlik välispoliitika

Populismi põhimõtete ümbertõlgendamisel välispoliitilisele tasandile on erinevaid võimalusi, mistõttu tekib populistliku sise- ja välispoliitika vahel erisusi. Kui populistil on küllalt kerge jagada riigi ühiskond kaheks, siis välispoliitilisel tasandil muutub narratiivi kujundamine keerulisemaks.

Mis saab olla välispoliitilisel tasandil “homogeenne rahvas” või “korumpeerunud eliit”? Globaalset korda on raske jaotada kaheks homogeenseks grupiks ning seetõttu peavad poliitikud lähenema PVP kujundamisele hoopis erinevalt. Seepärast on oluline uurida populiste, et mõista, kuidas on võimalik kujundada populistlikku narratiivi rahvusvahelistes suhetes, kellest saavad retoorikas liitlased ja kellest vaenlased.

Angelos Chrysogelos (2021: 2–4) leiab, et populistlik välispoliitika on populismi rakendamine välispoliitilistel teemadel, mille täpsemad tunnused sõltuvad populistliku liikumise omapäradest. “Rahvas” ning “eliit” võib väljendada kahe riigi vahelist konflikti, aga ka ühe riigi ning riigiülese võimu (ÜRO või Euroopa Liit) huvide põrkumist. Mitmel puhul on populistliku välispoliitika retoorikas “eliidi” sildi saanud külge just rahvusvahelised organisatsioonid.

Teisalt on välja toodud (Müller 2016: 22–27), et populismi kontseptsioonid on ka siseriiklikult abstraktsed, millel puudub keskne definitsioon või mis on ajas muutunud, just täpsemalt “eliidi” sildistamisel. Sellega saab viidata poliitilisele eliidile, kes on siiani riiki juhtinud, aga eliidiks on erinevad populistid arvanud ka majanduseliiti, haritlasi, teadlasi jne. Populismi tunnuseks on selle terminite ebamäärasus, narratiivi kiire (ümber)kujundamisega saab erinevaid olukordasid retoorikas enda kasuks pöörata. Seepärast võib eliidi defineerimine olla populistlikus välispoliitikas teisejärguline, mitmes käsitluses võib asendada seda “rahvusvaheline eliit”, “globalistid” või mõni muu, täiesti vabalt defineeritav ning tõlgendatav üldnimetus (Wajner & Giurlando 2023: 14–18).

Uurimusest jääb välja vasakpopulism ja sellega korreleeruv populistlik välispoliitika. Erinevate uurijate vahel puudub konsensus, kas ja kuidas on võimalik paigutada populismi vasak-parem skaalale. Hall (2021: 51) rõhutab populismi “kameeleonilikku” olemust, viidates sellega populismi väljendumist nii vasak-, parem- kui tsentriparteide poliitilises retoorikas. Siiski on sama autori arvates võimalik defineerida tunnuseid, mis kirjeldavad täpsemalt parempopulistlikku retoorikat.

Uurimuslikes leidudes ei väljendunud vasakpopulism „puhtal kujul“, kuna osaline poliitiliste tunnuste kattuvus on vastuolus majanduslike või retooriliste tunnustega. Chrysogelose (2021: 18) järgi saab populiste liigitada nende suhtumises USA mõjuvõimu ning selle järgi jaotab ta populiste välispoliitika järgi kolmeks: *Atlanticist nationalists*, *Continental nationalists*, *Anti-imperialist internationalists*. Tunnuste poolest liigitub vasakpopulistlik välispoliitika viimase kategooria („antiimperialistlikud internatsionalistid“) alla, mis vastandub suhtumises majanduslikku

koostöösse kõige selgemalt. Orbáni juhitud Fidesz liigitas selle uurimuse järgi kontinentaalseks natsionalistlikuks. Melonit antud uurimus ei käsitlenud, kuid tunnuste põhjal võiks teda pidada samuti kontinentaalseks natsionalistlikuks, mis väljendus Trumpi toetamises. Teisedki uurijad (Kurylo 2022: 127–128; Giurlando 2021: 253) on leidnud, et PVP puhul on kategooriate avaldumise koosmõjul tunnused siiski parem-vasakpoolsuse alusel eristatavad.

1.3. Populistliku välispoliitika tunnused

Mitmed järgnevatest PVP-le omastest tunnustest esinesid uuritud allikates korduvalt, kuid neid pole kordamise vältimiseks ning informatsiooni korrastamiseks mitu korda välja toodud. Angelos Chrysogelos (2021: 15–17) defineerib populistliku välispoliitika tunnustena:

- *Euroskeptitsismi*, mis väljendub peamiselt Euroopa Liidu integratsiooni kritiseerimises ning ühise välis- ja julgeolekupoliitika häälekas vetostamises;
- *Multipolaarse maailmakorra toetamist*, milles poliitikud soovivad ühelt poolt rohkem sõnaõigust rahvusvahelise korra ümbermõtestamises, teisalt annab see võimaluse oma mõjuvõimu karmimalt peale suruda;
- *“Süsteemi” ründamist*, mida poliitikud tõlgendavad vastavalt retoorilisele vajadusele – selleks võib olla sotsiaalne või majanduslik liberalism, globaalne integratsioon või USA hegemoonia globaalse põhja välispoliitika suunamises.

Sandra Destradi *et al* (2021: 673–676) tõid välja:

- *Kompromissitu suhtumise*, mis väljendub retoorikas fundamentaalsete seisukohtade võtmises, mis põrkub tihti organisatsiooniliste liitlaste eesmärkidega, isoleerides populistide kohati välispoliitiliselt;
- Rahvusvahelise *etiketi eiramise*, seda nii retoorikas kui praktikas – inimesi solvatakse isiklikult, riike süüdistatakse alusetult, retoorika sisaldab ksenofoobset või rassistlikku sõnavara, millega soovitakse näidata *anti-establishment* suhtumist.

Erin K. Jenne (2021: 327) märkis olulisena:

- *Identiteedile rõhumise*, milles populist kasutab “etno-poliitilist” (*ethno-political*) identiteeti, milles väljendub populistliku retoorika soov ühendada rahvust ja ideoloogiat.

Uuringu jaoks on identiteet oluline koondnimetaja, milles saab väljenduda väga palju erinevaid retoorilisi ja narratiivseid taotlusi. Välispoliitiliselt võib poliitik soovida liita oma riiki ühtseks, väljendades sellega, et puudub opositsioon riigi sees, teisalt võib poliitik soovida liita riikide gruppi maailmavaatelistel, kultuurilisel või poliitilisel alusel. Selles väljendub jälle varem tekkinud küsimuse “mis on populistliku jaoks rahvas rahvusvahelises kontekstis?” erinevad vastusevariandid, mida identiteedi loomise, kinnistamise ja kaitsmise abil saab väga mitmel moel kasutada.

Giurlando (2021: 253) pööras tähelepanu tähtsatele punktile populistide retoorikas:

- Välispoliitika tajumine *realismi-tasandil*, mistõttu rahvusvahelist poliitikat nähakse nullsumma tegutsemisena. Kellegi võit on alati kellegi kaotus. Rahvusvahelistes suhetes otsustab lõpuks ikkagi võim või potentsiaalne jõud.

Lehoczki (2023: 99–101) tõi välja:

- *Kollektiivse Lääne süüdistamise* ning selle “tagurlikust” ideoloogiast *autonoomia/suveräänsuse taotlemise*, millega õigustatakse koostööst osavõtmatust või rahvusvahelise organisatsiooni tasandil ühispoliitika takistamist.

Hall (2020: 52) rõhutas:

- *Kriisi loomist*, milles luuakse poliitilise narratiiviga kriitiline olukord, mida saab vajadusel ümber kujundada, ära kaotada või uuesti üles paisutada, ning mille ainus võimalik lahendaja on populistlik juht.

Mitmed autorid (Chryssogelos 2021: 18; Destradi *et al* 2021: 666) on leidnud, et populism kui “õhuke” ideoloogia ei väljendu välispoliitika rakendamises samaväärselt kui retoorikas. Seetõttu võetakse tulemusi tõlgendades arvesse aktiivset poliitikakujundust ning selgitatakse, kuidas populism haagib end teiste ideoloogiate, selle uuringu puhul just rohkem parem-rahvusliku, külge. Oluline on mõista, et pelgalt ühe tunnuse esinemine ei muuda poliitiku retoorikat populistlikuks välispoliitikaks, vaid mitme tunnuse koosmõjul võib kujuneda välja poliitiku PVP narratiiv, mille uurimist ning moodustumist kirjeldatakse põhjalikumalt metoodika peatükis.

1.4. Uuritavate poliitikute ülevaade

Uuritavad poliitikud valiti erinevate tingimuste alusel. Esmalt kuulusid valikusse poliitikud, keda peetakse keskel läbi rohkem populistlikuks. Teiseks pidid poliitikud olema aktuaalsed – ideaalis uurimust kavandades võimul. Üks analüüsivõimeline eeldas, et poliitik oli kõnet pidades valitseval positsioonil, mistõttu langesid ära populistid, kes pole riigijuhi rollis olnud või pole piisavalt kaua võimul olnud, et saaks moodustada hea valimi nende sõnavõttudest. Valitud poliitikud – Viktor Orbán, Donald Trump ja Giorgia Meloni – täidavad need tingimused sobivalt, sest esindavad erineva kogemuse, tausta ja väljavaatega populistlikke liikumisi. Orbán on võimul olnud pikemalt (alates 2010) ning kindlustanud oma võimu mitme valimisvõiduga. Trump juhtis USA-d neli aastat (2017–2021) ning asub nüüd pärast 2024. aasta valimisvõitu uuesti presidendiametisse, mis annab põhjuse võtta ette tema varasemad kõned, mille põhjal võiks saada aimu tema tulevases välispoliitilisest strateegiast. Meloni puhul on tegu pikaajalise kogemusega populistiga, kes pääses võimule erakorraliste valimiste tulemusena 2022. aasta septembris. Meloni varasemale tegevusele on ette heidetud tema partei Itaalia Vennad (*Fratelli d'Italia*) fašistlikku ajalugu ning akadeemilises diskursuses on tekkinud palju poleemikat Meloni neofašistiks nimetamise ümber (Galbo 2024: 35–38). Kõik need poliitikud on laiemalt tuntud kui populistid ning on seepärast uurimiseks sobilikud. Tegum on väga erineva suuruse, majanduse ja ühiskondliku probleemistikuga riikidega, mis annab uurimisküsimustele võimalikult mitmekülgseid vastuseid.

2. Metoodika

2.1. Andmeanalüüsi ja kogumise meetod

Uurimisküsimustele vastamiseks kasutatakse kvalitatiivset ja kvantitatiivset uurimismeetodit. Koodide statistilist analüüsi täiendab kõnede narratiivi uurimine, mille abil saab paremini selgitada, kuidas poliitik rakendab PVP retoorikat. Teisalt annab see ka võimaluse poliitikuid võrrelda ning leida nende käsitluses erinevusi ja sarnasusi, mis võiks viidata populistliku välispoliitika läbivatele tunnustele. Võimaliku ühisosa leidmine parandaks arusaama populismi omadustest, et seda teiste poliitikute puhul efektiivsemalt piiritleda.

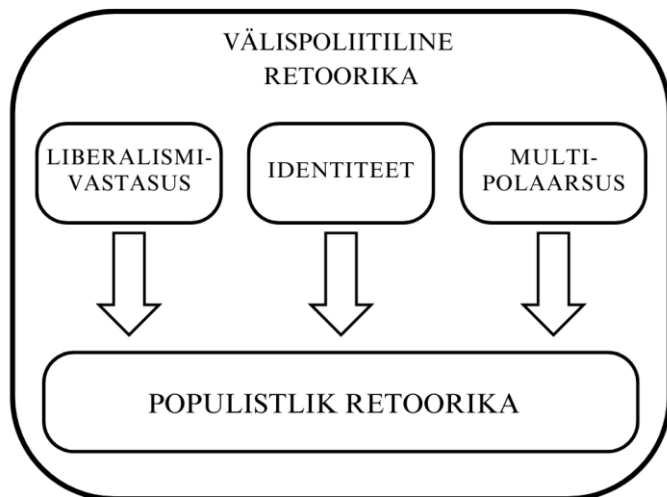
Tekstianalüüsiks kasutatakse eelmainitud poliitikute kõnesid, mis kodeeritakse teooriaosas välja toodud narratiivsete tunnuste alusel, mida on kohandatud selle uurimuse jaoks. Samuti on võimalik analüüsida tunnuste kordumist. Kategooriate loomisel ja analüüsil võetakse aluseks, et poliitikut võivad käsitleda sarnaseid probleeme erinevas kontekstis. Näiteks võivad poliitikut kirjeldada immigratsioonivastasust erinevate kujundite ja rõhuasetusega. Kõnetranskriptide kodeerimiseks kasutatakse QCMap.org'i tarkvara. Kodeerimisel võetakse märgitavaks osaks tekstis „täenduslik tekstiosa“, mis võib olla vastavalt kontekstile ainult sõnapaaripikkune („*America first!*“) või ulatuda kuni terve lõiguni välja.

Analüüsi illustreerimiseks on esitatud kõnede kodeerimisel selgunud statistilised andmed, mis annavad aimu kõnelejate retoorilistest tendentsidest. Uurimisel tuginetakse kõnede analüüsimisel selgunud koodide statistikale ning kõnede narratiivile ehk uuritakse kõnede makrotasandit. Seda analüüsid selgub kõnede sidusus, narratiivne kulg ehk progressioon ning keskseks saab kõne funktsiooni – publiku mõjutamise, teavitamise või kõnetamise vorm (Robertson 2017: 127-138). Kõne narratiivi uurimine on oluline lisapanus kodeerimisel selgunud leidudele, sest kõne fookusteema ei pruugi leida kõnes arvuliselt kõige rohkem käsitlemist. Poliitik kaasab publikut kuulama ning kaasa mõtlema, ilma et peaks ise konkreetseid tunnuseid välja ütlema.

Kirjanduse ja sõnumite analüüsi põhjal loodi induktiivselt kolm kategooriat, mis said PVP retoorika ühisnimetajateks (Joonis 1). Kolm kategooriat väljendavad laiendatud kujul erinevaid aspekte, mille koondmõjul moodustub PVP retoorika. Analüüsimisel võimaldab see vajadusel käsitleda põhitunnuseid koondavaid kategooriaid koos, et muuta poliitiku retoorika arusaadavamaks. Igat koodi eraldi analüüsid läheks kaduma laiem arusaam retoorilistest võtetest

ning selgete järelduste tegemine oleks raskendatud. Pilootkodeerimine ei andnud koode eraldi käsitledes olulisi tulemusi (v.a ühe kõneleja kõne puhul), mistõttu on nii töö mahu kui ka järelduste mõttes efektiivsem käsitleda koode loodud kategooriatena.

Joonis 1. Populistliku välispoliitika retoorika kategooriad

Allikas: Autori koostatud.

Kolm kategooriat – liberalismivastatus, identiteet, multipolaarsus (Joonis 1) – on kvantitatiivse analüüsi koodigruppide (kategooriate) nimetajad. Analüüsil saab narratiivi võrrelda kategooriate statistikaga, et selgitada, milline kolmest komponendist on kõige selgemini esindatud ning otsida sellele selgitusi. Kolmele koodikategooriale lisandub neljas ehk mittepehnilised koodid, mis hõlmab endas sisepoliitilise populismi ja välispoliitilise mitte-populismi, et anda selgemini mõista kõnedes väljenduvat mitteuuritavat materjali, mis siiski täpsustab poliitikute retoorilisi tendentse. Sisepoliitilise populismi tunnustena on kasutatud juba uuringus välja toodud tunnused, kui neid kasutatakse sisepoliitika kirjeldamiseks ning lisaks Mülleri (2016: 19–25) välja toodud aspektid ühiskonna jaotamisest rahvaks ja eliidiks ning selle laiendatud väljendumine. See võimaldab vaadelda poliitiku suunitlust “rohkem-vähem välispoliitiline” skaalal ning samuti eraldada erinevaid populismi tunnuseid käsitlusuuna põhjal.

Tabel 1 väljendab koodide jaotumist kolme kategooria vahel. Teooriaosale lisaks on koodina välja toodud multipolaarsuse puhul „toetus autoritaarsetele riikidele“, mis ei eksisteeri eraldi tunnusena, kuid kaasneb tihti kõnedes nii multipolaarsuse taotlemisel kui ka liberaalse maailmakorra ründamisel. Samas on erinevad näited piisavalt selgelt eraldatavad ning arvuliselt esinevad, et

eraldi kood on vajalik. Selles võib väljenduda autoritaarsete riikide propaganda levitamine (“*In vain we said that this is a war between two Slavic peoples /.../ Brussels threw itself into the conflict head first. We have remained on our own with our pro-peace position...*” (Orbán 2024a)) või ühissanktsioonidest kõrvale hiilimine (“*And I also envisage that in a sovereigntist world the global economy will be organized according to the principle of mutual benefit, free of ideology.*” (Orbán 2024b)). Koodide jaotamise põhimõtteid avab kooditabel (vt Lisa 1), milles on toodud välja iga koodi kaks piiripealset näidet, millest üks liigitus ja teine ei liigitunud koodiks.

Tabel 1. Koodide jaotumine kategooriatesse

Kategooria	Kood
Liberalismivastastus	<i>Euroskeptitsism</i>
	<i>Liberaalse maailmakorra ründamine</i>
Identiteet	<i>Kompromissitu suhtumine rahvusvahelistesse eesmärkidesse</i>
	<i>Identiteedile rõhumine</i>
	<i>Kriisi loomine</i>
Multipolaarsus	<i>Rahvusvahelise etiketi eiramine</i>
	<i>Multipolaarse maailmakorra taotlemine</i>
	<i>Reaalpoliitika loomulikuks pidamine</i>
	<i>Toetus autoritaarsetele riikidele</i>
Mittepõhilised koodid	<i>Sisepoliitiline populism</i>
	<i>Välispoliitiline mitte-populism</i>

Allikas: autori koostatud.

2.2. Kõnede valimi moodustamise kriteeriumid

Analüüsitavad kõned jaotuvad publiku alusel kolmeks: (1) rahvusvaheline toetajaskond; (2) rahvusvaheline üldsus; (3) oma riigi rahvas/esinduskogu. Iga publikutüüp avab poliitiku retoorikat erinevast perspektiivist ning laiendab meie arusaama populistliku poliitiku loodud narratiivist selgemini kui ainult ühe publikutüübi puhul.

Iga poliitiku valim koosneb kahest kõnest ühe publikutüübi kohta. Ainsaks erandiks on Giorgia Meloni kõned rahvusvahelisele toetajaskonnale – kahe kõne asemel on valimis kolm, sest peetud kõned jäid küllalt lühikeseks. Seega on analüüsitud kõnesid kokku 19. Kõnesid tsiteerides ei tõlgita ingliskeelseid katkeid eesti keelde, sest pilootkatsetusel ei õnnestunud mitmel juhul poliitikule omast kõneviisi tõlgituna võrdselt väljendada.

Rahvusvahelise toetajaskonna puhul on uurimisel platvormiks CPAC (*Conservative Political Action Conference*) konverents, millel on osalenud kõik uuritavad poliitikud. Orbáni uuritavad kõned pärinevad CPAC Hungary 2022 ja 2024 kohtumistelt, mil mõlemal aastal toimus üks osa konverentsitsüklist Budapestis. Trumpi kõned pärinevad CPAC 2022 ja 2023 konverentsidelt, mis toimusid USA-s. Meloni esines CPAC-il 2022, lisaks moodustavad tema valimi 2020. aasta kõne NatCon (*National Conservatism Conference*) konverentsilt ning 2019. aasta kõne WCF-il (*World Congress of Families*). Rahvusvahelise toetajaskonna puhul saab välja tuua, et kõik poliitikud pidasid kõned inglise keeles.

Rahvusvahelise üldsuse puhul on publikuks rahvusvahelised organisatsioonid, teiste riikide esindajad või rahvusvaheline ajakirjandus. Orbáni kõned on peetud Euroopa Liidu institutsioonides, esimene Euroopa Parlamendis 2017 ja teine samal aastal pressikonverentsil pärast Euroopa Ülemkogu kohtumist. Trumpi mõlemad sõnavõttud on pöördumised ÜRO Peaassamblee poole, aastatest 2019 ja 2020. Meloni kõned on peetud 2023 ÜRO Peaassambleele ning 2024 pressikonverentsil G7 tippkohtumise lõpus.

Oma riigi rahvale/esinduskogule peetud kõnede puhul oli oluline, et poliitik oleks tol hetkel riigijuht. Orbáni ja Trumpi puhul on kõnede tüübid sarnased. Orbáni kõned on iga-aastased pöördumised rahva poole „State of the Nation“ aastatest 2023 ja 2024. Trumpi kõned on samuti iga-aastased pöördumised „State of the Union“ 2019 ja 2020. Giorgia Meloni kõnesid pole piisavalt tõlgitud ning iga-aastase pöördumise asemel teeb Meloni aastalõpuintervjuu, mida ei transkribeerita ega tõlgita, sest tegu on vabas vormis vestlusega, mis vältab kolm tundi ning on seetõttu uurimiseks liiga pikk. Seepärast moodustab selle publikutüübi valimi Meloni kõned Itaalia rahva esinduskogudele. Esimese kõne pidas Meloni Itaalia parlamendile 2022, milles esitles oma plaani riigi juhtimiseks ning teise senatile 2024 enne Euroopa Ülemkogu kohtumist. Mõlemad kõned hõlmavad endas Itaalia olukorra käsitlemist nii sise- kui välispoliitika kaudu, mistõttu sobituvad need kõned publikutüübi kriteeriumisse.

2.3. Populistliku ja välispoliitilise retoorika mõõtmine

Populismi-välispoliitika suhte võrreldavasse dimensiooni asetamiseks kasutatakse Hymans'i (2006: 63–67) rakendatud tunnuste x-ja y-telgedele asetamist, mille omavahelise suhte abil väljendati poliitikute ideoloogilist kalduvust. Sarnase arvutusmudeli põhjal asetatakse graafikule tunnused “rohkem populistlik” ja “rohkem välispoliitiline”. Taolise süsteemiga saab visualiseerida kodeerimise andmelisi tulemusi ning võrrelda iga publikukategooria puhul poliitikute asetumist graafikul. Poliitikuid esitletakse ühe publiku alusel samal graafikul, et võrrelda nende retooriliste tendentside erinevust.

Kvantitatiivselt ulatub x-telg 0-st (vähem välispoliitiline) 1-ni (rohkem välispoliitiline) ja y-telg sarnaselt 0-st (vähem populistlik) 1-ni (rohkem populistlik). Iga poliitiku koordinaadi arvutamiseks kasutatakse konkreetse publikukategooria kodeerimise statistikat. Skaala jäämine 0 ja 1 vahele võimaldab vältida probleeme koodide koguarvu mõjutustega, selleks jagatakse tulemus poliitiku koodide summaga läbi. Kuna uuringu kodeerimisest jääb välja sisepoliitiline mitte-populism, siis on oodatav tugevam kalduvus „rohkem välispoliitiline“ suunale.

Näiteks võib võtta Giorgia Meloni asetumise rahvusvahelise toetajaskonna graafikule (vt Graafik 1). Aluseks tuleb võtta Meloni kodeerimise statistilised tulemused rahvusvahelisele toetajaskonnale esinedes (vt Tabel 4). Välispoliitikat käsitleb Meloni rohkesti (68 korral), sisepoliitikat aga oluliselt vähem (12 korral). Meloni koordinaadi arvutus välispoliitika teljel on $68 / (68+12) = 0.85$. Meloni kasutab palju populistlikku retoorikat (78 korral), väga vähe (2 korral) käsitleb ta välispoliitikat mitte-populistlikult. Seega on Meloni koordinaat y-teljel $78 / (78+2) = 0.975$. Meloni on poliitilise retoorika alusel rahvusvahelise toetajaskonnaga suheldes väga populistlik ja rohkem välispoliitiline, koordinaat 0.85; 0.975 (vt Graafik 1). Graafikutel on märgitud poliitikute aritmeetiline keskpunkt ning trendijoon, et väljendada poliitikute kaugust keskmisest trendist.

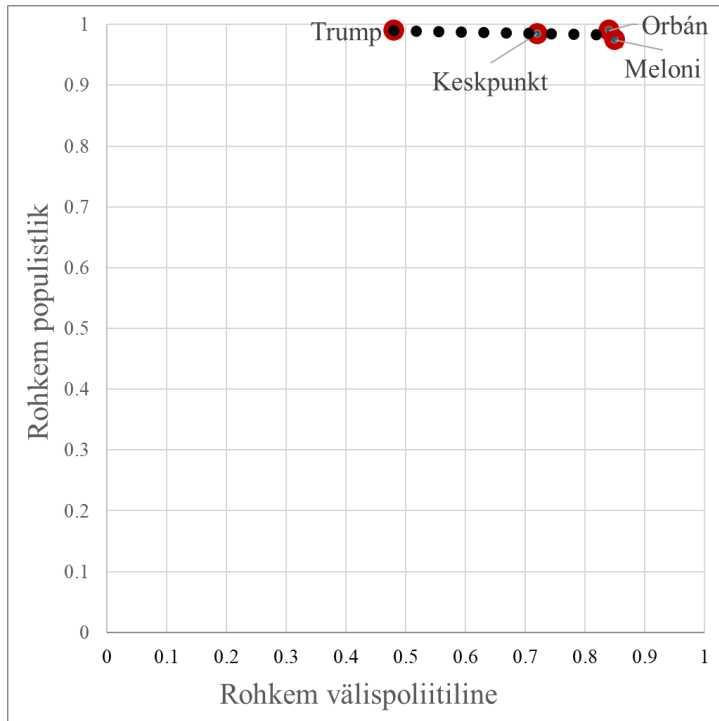
Oluline on märkida, et koordinaadi arvutamine annab indikatsiooni, milline võiks olla antud poliitiku retooriline suunitlus ning ei kirjelda konkreetselt poliitiku retoorikat. Retoorilistest tendentsidest järeluste tegemisel ja paremal mõistmisel tuleb appi kvalitatiivne narratiivianalüüs.

3. Tulemused ja analüüs

3.1. Rahvusvahelisele toetajaskonnale peetud kõned

Selles alapeatükis analüüsitud kõnesid pidasid poliitikud rahvusvahelisele toetajaskonnale. Graafik 1 väljendab poliitikute jaotumist populistlike ja välispoliitiliste koodide alusel. Samuti on musta punktiiriga märgitud trendijoon ning aritmeetiline keskpunkt (0.72; 0.985). Need väljendavad selgemini poliitikute paigutumist üksteise ja aritmeetilise keskmise suhtes. Kodeerimise statistika ja narratiivianalüüs näitasid, et poliitikute retoorilised tendentsid on kõige populistlikumad rahvusvahelise toetajaskonnaga kõneldes. Orbán ja Trump asuvad mõlemad graafiku piiril (0.99). Orbáni kõnede struktuur väljendab terviklikku maailmapilti, mille osaks on selge arusaam välispoliitikast, Ungari ja konservatismi kuvandist ning ideoloogilisest vaenlasest – Euroopa Liidust. Ta kinnistab rahvusvahelist kuvandit Ungarist „konservatismi laboratooriumina“, kus on toodetud vastumürk globaalsele liberalismile. Kategooriatest esineb enim identiteet ja liberalismivastasus. Orbán on samuti tugevalt välispoliitiline (0.84). Trumpile on omane kõne struktuuri puudumine, mis vähendab narratiivi mõju, kuid sellegipoolest leidub hulganisti viiteid maailmavaatele. Trump jääb väljaütlemistega kõige vähem välispoliitiliseks (0.48). Üle poole leitud koodidest on seotud sisepoliitilise populismiga, mis näitab selgelt, et Trumpi jaoks on narratiivi kujundamisel olulisem sisepoliitika, mitte välispoliitilise narratiivi kirjeldamine. Meloni on samuti väga populistlik (0.975). Tema põhirõhk on identiteedil ja liberalismivastasusel, milles kristlik identiteet seotakse liberalismivastatusega ning mõlemat kategooriat esineb seetõttu paraalleelselt. Meloni on samuti rohkem välispoliitiline (0.85), sest ühendab erinevatel konverentsidel publikut just kristliku, traditsioonilise pere ja konservatiivse identiteedi kaudu, rõhudes piirideülestele väärtustele. Rahvusvahelise toetajaskonna puhul on Meloni identiteedikujundus kõige vähem seotud Itaaliaga.

Graafik 1. Poliitikute retoorilised tendentsid: rahvusvaheline toetajaskond

Allikas: autori koostatud.

3.1.1. Orbáni kõned CPAC-il

Viktor Orbán pidas kaks kõnet CPAC-il aastatel 2022 (19. mai) ja 2024(b) (25. aprill), kui korraldati CPAC Hungary, mis toimus Budapestis. Mõlemad kõned pidas Orbán tervitusena konverentsi külalistele. Tabel 2 kujutab Orbáni kõnede kodeerimise statistikat.

Tabel 2 põhjal moodustab suurima osa koodidest identiteedikategooria (38.7%), mis väljendab Orbáni põhjalikku narratiivikujundust. Ta kasutab erinevaid väljendeid, et kirjeldada Ungarit ja konservatiivset maailmavaadet. Läbi käib: “kristlik”, “traditsiooniline”, “läänelik” jt (Orbán 2022). Identiteedikategooria tõstab esile Orbáni kriisiloome, mis on tugevate väljendite tõttu selgemini tajutav kui teiste poliitikute puhul. Seda põhjustab Orbáni “konservatiivse bastioni” narratiiv, mille alusel on Ungari Euroopa Liiduga ideoloogiliselt põrkudes pidevalt nurka surutud. Tegu on paradoksaalse vastasseisuga, sest kuigi Euroopa Liit on Orbáni kohaselt “moraalselt degenereerunud *woke*-impeerium” (Orbán 2022), ei soovi Ungari sealt välja astuda. Orbán soovib Euroopa Liitu oma reeglite alusel reformida, taandades selle ainuüksi majanduslikuks liiduks

(Orbán 2017a). Ungari nurkasurutud olukord pole Orbáni narratiivis lootusetu, lahenduseks on peatsed USA valimised ning Trumpi valimisvõit:

„Let the era of the sovereigntists come at last! Let us return to the peaceful and secure path that made the West great. Make America Great Again! Make Europe Great Again! /.../ Let us saddle up, don our armor, take to the battlefield, and let the electoral battle begin!“ (Orbán 2024b)

Tabel 2. Kõned rahvusvahelisele toetajaskonnale: Viktor Orbán

Kategooria nimi	Koodi nimi	Koguarv	Osakaal koguarvust (%)
Liberalismivastatus	<i>Euroskeptitsism</i> <i>Liberaalse maailmakorra riündamine</i>	47	34.3
Identiteet	<i>Kompromissitu suhtumine</i> <i>rahvusvahelistesse eesmärkidesse</i> <i>Identiteedile rõhumine</i> <i>Kriisi loomine</i>	53	38.7
Multipolaarsus	<i>Rahvusvahelise etiketi eiramine</i> <i>Multipolaarse maailmakorra taotlemine</i> <i>Reaalpoliitika loomulikuks pidamine</i> <i>Toetus autoritaarsetele riikidele</i>	14	10.2
Mittepõhilised koodid	<i>Välispoliitiline mitte-populism</i>	1	0.7
	<i>Sisepoliitiline populism</i>	22	16.1
		137	100

Allikas: autori koostatud.

Sarnaselt toimub ka polariseerumine, mille puhul jaotuvad rünnakud retoorikale vastavalt identiteedi või liberalismivastatuse kategooria alla, mis on ka statistiliselt järgmine kõige rohkem esinenud kategooria (34.3%). Euroskeptitsismis on Orbán kõigist kõnelejatest vaieldamatult kõige suurema koodiarvuga, sest põrkub pidevalt Euroopa Liidu põhimõtetega ning on kohati muutnud “Brüsseli” koodsõnaks, millega ilmestab Ungari jaoks represserivat ülemvalitsust, mida ta võrdleb külma sõja aegse Nõukogude Liidu mõjuvõimuga:

„We are dealing with the same people: faceless, ideologically trained bureaucrats sitting in Washington DC and Brussels. Progressive liberals, neo-Marxists intoxicated by the dream of

wokeness /.../ They want to abolish the Western way of life that you and we love so much: what your parents fought for during World War II and the Cold War.“ (Orbán 2022)

Peamiselt CPAC Hungary toimumise tõttu Budapestis, on mõlema kõne hulka sattunud viiteid sisepoliitikale ning esineb omajagu sisepoliitilist populismi (16.1%), kuid see ei varjuta Orbáni kõnede selgelt välispoliitikakeskset narratiivi.

2022. aasta kõnel on selge narratiiv. Orbán jutustab lugu, milles esmalt kirjeldab Ida-Euroopa ajalugu pärast külma sõda ning Fideszi võimuletulekut. Ta tähistab Ungari konservatiivsuse kolme suurt võitu – kommunistide, liberaalide ja “rahvusvahelise liberaalse vasakpoolsuse” üle (Orbán 2022). Seejärel jagab Orbán 12 punktist koosnevat õpetust, mille alusel peaks kaasaegne konservatiivne liikumine toimima ehk Orbáni retsepti “Kuidas võita?”. Jääb välja ütlemata, kas küsimus viitab rahva toetusele, valimistele või ideoloogilisele lahingule, sest läbisegi esineb tunnuseid, mis viitavad kõigile kolmele. Teksti tõlgendades võib järeldada, et lõplik eesmärk jääb meelega täpsustamata, kõik kolm kombineeruvadki Orbáni käsitluses üheks eristamatuks “võiduks”. Näpunäidetes väljendub euroskeptitsism ja igasuguse vasakpoolse mõtlemise taunimine, Orbán kasutab allegooriat Ungarist kui “konservatismi laboratooriumist”, milles on loodud vastumürk liberalismile ja *woke*’ismile (Orbán 2022; 2024b).

Kõne narratiivi kujundab Orbán ajalugu peegeldava käsitlusega. Ta meenutab sotsialistlikku süsteemi ja elukorraldust raudse eesriide taguses Ungari Rahvavabariigis. Võrdlusena kirjeldab ta Euroopa Liitu ja selle regulatsioone ning tõmbab kahe aja vahel paralleele. Ta kasutab läbivalt terminit “poliitiline korrektsus” ja viitab ajaloo kordumisele. Ajalugu käsitledes väljendub Orbáni humoorikas külg, sest talle meeldib kõnedes rääkida anekdoote, mis tavaliselt on seotud ajaloolise kontekstiga ning väljendavad sotsialistliku režiimi autoritaarsust:

„Under communism we had a joke about whether it was possible to joke under communism. And the joke was that a political joke contest was held in the Soviet Union, with the following conditions: the contestant coming third would win an all-inclusive trip to Siberia for two weeks, the runner-up for a year, and the winner for life.“ (Orbán 2022)

2024 CPAC Hungary kõne on rohkem Ungari-keskne. Sellel on oluline roll, et tähtsustada rahvusvaheliselt Orbáni ja Ungari positsiooni konservatiivide hulgas, sest varasemalt on vähesed CPAC konverentsid toimunud väljaspool USA-d. Orbán süvendab kriisiloomet, selgitades viie punkti abil, kuidas sotsialistlik režiim ühiskonda endale allutas. Iga punkti juurde käib võrdlus,

kuidas “globaalne liberalism” proovib seda uuesti teha. Kõnes on rohkem euroskeptilisi viiteid Euroopa Liidu regulatsioonidele ning sellele, kuidas “keskvalitsus” neid peale surub. Euroopa-keskset käsitluse põhjuseks on paar kuud hiljem toimunud Euroopa Parlamendi valimised. Orbán annab selgelt mõista, et liberaalide löömine Euroopa Liidu tasandil on veel olulisem kui siseriiklik edu. Samuti on teises kõnes selgemini tajutav Orbáni kaldumine rahvusvahelise süsteemi ümbermõtestamise poole, milles ta rõhub selgelt autoritaarsete riikidega koostöö tegemise vajalikkusele:

„I envisage the sovereigntist world spirit replacing the Soros-style “open society” with a “protected society”: one in which the state protects its citizens; /.../ borders are defended /.../ And I also envisage that in a sovereigntist world the global economy will be organized according to the principle of mutual benefit, free of ideology.“ (Orbán 2024b)

Orbán kirjeldab multipolaarset maailma Ungari võimalusena olla uue süsteemi ehitamisel Ida ja Lääne vahendajaks. Tajutav on multipolaarse käsitluse kasv, esile tõuseb muutuva maailmakorra aktsepteerimine. Praktikas soovib Orbán selle kaudu Ungari sümboolset tähtsust kasvatada. Kriitikat saab USA ja Euroopa Liidu põikpäisus Venemaa ja Hiinaga koostöö tegemisel. Samuti väljendub soov lõpetada sõda Ukrainas Venemaa tingimustel ning selle sõnumi pehmemdamiseks kasutab Orbán omajagu retoorilisi võtteid, et Putini režiimi õigustada.

Üldiselt kumab Orbáni esitlusest ja narratiivide ehitamisest läbi sügav rahulolu, mis tuleneb pikaajast võimulolekust ning kindlustundest oma positsiooni suhtes. Orbán on loonud mõlema kõne puhul selgelt narratiivi, et konservatiivide võimuletõus ning seal püsimine pole juhuslik, vaid pikaajase töö ja vaeva tulemus, mille abil saaks tõestada, et õigeid samme järgides on võimalik kogu maailma samale konservatiivsele suunale kallutada. See on osa Orbáni soovist muuta Ungari tähtsust sümboolselt suuremaks ning olla teenäitajaks supervõimule USA näol konservatiivse ja traditsioonilise ühiskonna ülesehitamisel. Orbáni Ungarit on teised konservatiivsed poliitikud ja mõtlejad korduvalt romantiseerinud ning ülistanud Euroopa Liidule vastuhakkamise eest (Mos & Piovezan 2024: 335–339).

3.1.2 Trumpi kõned CPAC-il

Donald Trump on pika staažiga CPAC esineja ning poliitik, kes on muuhulgas konservatiivsetele konverentsidele palju tähelepanu toonud ning neid populariseerinud. Esimese kõne pidas Trump 06. augustil 2022 Dallases, teise kõne 6. märtsil 2023 National Harbouris Marylandis. Trump on varem kasutanud CPAC platvormi, et rääkida nii 2020. kui 2024. aasta presidendivalimistest. Tabel 3 väljendab Trumpi kodeerimise statistikat CPAC-i kõnedest.

Tabel 3. Kõned rahvusvahelisele toetajaskonnale: Donald Trump

Kategooria nimi	Koodi nimi	Koguarv	Osakaal koguarvust (%)
Liberalismivastatus	<i>Euroskeptitsism</i> <i>Liberaalse maailmakorra ründamine</i>	16	7.4
Identiteet	<i>Kompromissitu suhtumine</i> <i>rahvusvahelistesse eesmärkidesse</i> <i>Identiteedile rõhumine</i> <i>Kriisi loomine</i>	44	20.2
Multipolaarsus	<i>Rahvusvahelise etiketi eiramine</i> <i>Multipolaarse maailmakorra taotlemine</i> <i>Reaalpoliitika loomulikuks pidamine</i> <i>Toetus autoritaarsetele riikidele</i>	43	19.7
Mittepõhilised koodid	<i>Välispoliitiline mitte-populism</i>	1	0.4
	<i>Sisepoliitiline populism</i>	114	52.3
		218	100

Allikas: autori koostatud.

Trumpi kõnedel on üsna palju ühiseid jooni ning erinevate aastate jutupunktid ühtivad. Orbáni ja Meloniga võrreldes on Trumpi kõned kõige vähem struktureeritud ning narratiivi on seepärast keeruline jälgida. Teemad vahetuvad hüppeliselt, puuduvad sissejuhatavad ja lõpetavad laused, mis muudab kõne keskse narratiivi ebamääraseks. Siiski on Trumpi kõneviis publikut kaasahaarav. Trumpile on omane “maalähedane” lugude-olukordade jutustamisviis. Tema poliitilise imago oluline osa on antielitistlikult mõjumine, justkui kuulaks sõpra jutustamas (Aswad 2019: 65–70). Trump näib paljudele valijatele ühena neist, “a good old hard working American”. Seepärast leidub kõnes palju lühikesi kommentaare („*Great job. Great job. Really incredible.*“ (Trump 2022)),

meeleoluavaldusi („*Yeah, Bob Cousy, great. Right? Everybody agrees. He was great. But I got along with him fantastically well, couldn't have been better.*“ (Trump 2022)) ning mitteametlikku kõnepruuki:

„*Well, I told him things. He probably didn't believe it, but you know what, he believed it 10%, and President Xi believed it when I talked about Beijing. He probably said, "I don't believe him, but there's a 10% chance we're not going to do anything."*“ (Trump 2023)

Trumpi narratiivi alusel on välispoliitiliste küsimuste lahendamine võrreldav äritehinguga. Riigijuhtide isiklik sõprus on kokkuleppe saavutamisel diplomaatilistest läbirääkimistest olulisem. Taoline narratiiv mõjub autoritaarseid riigijuhte tunnustavalt, sest president Xi-d või Putinit võib pidada režiimi näoks. Trump soovib USA presidendina sarnast aupaistet ka endale välistades tegelikult demokraatlikud institutsioonid, mis moodustavad väärtusliku osa otsustusprotsessist. Ta kasutab publiku kaasamiseks tihti küsimust „*You know?*“, kohati isegi mitu korda lauses. Selle efekt on kahetine. Kõnedes küsimuste õhku viskamine paneb publikut rohkem kaasa mõtlema, ise vastust otsima ning kõneleja vastust tõesemana võtma. Teisalt kinnistab see Trumpi loodud narratiive erinevate sündmuste osas, mille puhul tema arusaam erineb tugevalt peavoolust, näiteks 6. jaanuaril 2021 toimunud Kapitooriumi rünnak.

Statistika (Tabel 3) väljendab Trumpile omaseks saanud retoorikat. Üle poolte (52.3%) koodidest on seotud sisepoliitilise populismiga. See väljendab ka valijate eelistusi, sest siseriiklikud probleemid on keskmise USA valija jaoks olulisemad kui välispoliitilised (Pew Research Center 2024: 15). Nii väljendub ka USA valijate maailmataju trend, mille osas presidendikandidaatide pörkumiskohad ei ole välispoliitikas. USA supervõimu staatus on kohati taandanud välispoliitilised küsimused tahaplaanile (Pew Research Center 2024: 19, 22).

Trumpi narratiivi järgi tuleb USA sisepoliitiliselt korda teha, et projitseerida välispoliitiliselt võimalikult palju jõudu ja otsustuskindlust. Välispoliitikast tulenevad Trumpi narratiivi alusel USA-le ainult suured ohud. Ladina-Ameerikast ähvardavad narkokartellid ja massimmigratsioon, Hiinast kaubandussõda, Iraanist, Põhja-Koreast ja Venemaalt tuumasõda. Välispoliitiliste rünnakutega kaasneb rahvusvahelise etiketi eiramine. Ta süüdistab korduvalt alusetult kindlat riiki, inimgruppi või indiviidi kuritegudes või stereotüüpilises käitumises. Selles väljendub ksenofoobia või rassism. Näiteks ründab ta narkoprobleeme käsitledes jäigalt Hiinat: „*.../but drugs are coming*

into our country at a level that we've never seen before. Fentanyl coming in from China /.../" (Trump 2023). Selliseid väiteid ei toeta ta statistika või näidetega.

Statistiliselt järgnevad identiteet (20.2%) ja multipolaarsus (19.7%). Trumpi puhul on identiteet kahetine: ühelt poolt USA supervõimu staatuse kinnistamine ja tugevdamine, teisalt siseriiklikult konservatiivsuse, traditsioonilisuse kandja – Vabariikliku Partei – ülimuslikkuse kinnitamine. Siseriiklik identiteet liigitub sisepoliitilise populismi alla, sest Trump vastandub selgelt demokraatidele. Supervõimu identiteedi kehastajana kirjeldab Trump ennast. Tema vaated välispoliitika korraldamisele on omased poliitilisele *strongman*'ile. Ta jutustab värvikaid lugusid, kuidas on kõvakäeliselt saavutanud kõik hüved, mida välispoliitiliselt on soovitud nii Ladina-Ameerika, NATO kui ka Hiinaga suheldes. Stamploo üheks osaks on tegelane, kes ütleb kogemuse pealt Trumpile, et midagi ei saa parandada, misjärel teeb Trump diplomaatilise ähvarduse (ekspordi peatamine, tariifide tõstmine vms), mille järel põikpäine koostööpartner kiirelt leebub ning kohe kõigile Trumpi nõudmistele järele annab:

„A woman from the State Department /.../ said, “You won't ever get any of these things.” I said to the Border Patrol who's fantastic, by the way, “Give me your top 10 things.” /.../ She said, “Sir, I've been dealing in Mexico for 25 years. You won't get any.” /.../ What happened is the top representative came in. We met in front of this woman and others, and I said, “You're going to have to give us 28,000 troops. You're going to have to do a thing called remain in Mexico /.../ I remember he laughed at me. He said, “Ha ha ha, we won't do this.” He thought I was crazy. I said, “No, you're going to do it. You will. You do.” “No, we won't do it. We will not do that. We're not going to give you troops free /.../ Why would we do such a thing?” I said, “Because on Monday morning I'm signing an order that every /.../ single product that you sell into the United States will have a 25% tariff on it.” He said, “May I leave the room to make a call?” /.../ Five minutes later, he comes back. “Mr. President, we would be honored to supply you with 28,000 soldiers. /.../ ” It was pretty amazing. We got all 10 things. It took about five minutes.“ (Trump 2023)

Kriisiloomet kasutab Trump endale kasulikult – tema esimene presidentuur oli väga hea, kõik välis- ja sisepoliitilised ohud olid ohjes, Bideni ajal on oht aina kasvanud ning teise presidentuuriga oleks võimalik kõik probleemid uuesti minema pühkida. Trumpi sisepoliitiline käsitlus on kõige tihedamalt seotud majanduskasvu, sõjaväe laiendamise ja siseturvalisuse, sh immigratsiooniküsimuste lahendamisega. Immigratsioon paigutub teemadena vaheldumisi välis-

ja sisepoliitika alla, kuna Trump kirjeldab kõvakäelist poliitikat ka naaberriikide mõjutamiseks, et immigratsioonitulva vähendada.

Trump mainib mõnel üksikul korral NATO liitlasi, kuid ainult selleks, et tõestada, et tema presidentuuri ajal tõstsid liitlased massiivselt oma kaitsekulutusi. Euroskeptismi Trumpi kõnedes ei leidu, sest seos ja ideoloogiline kokkupõrge Euroopa Liiduga on oluliselt väiksem kui geopoliitiliste vastastega, nagu Hiina või Iraan. Siiski esineb üksikuid retoorilisi rünnakuid või kaitsemehhanisme sotsiaalse liberalismi vastu:

„We want to make America great again. We will cross the finish line. We will dismantle the deep state. We will demolish woke tyranny, and we will restore the American republic to all of its radiant glory, and with God’s help and your support, we will make America powerful again. We want to have a powerful country. We need to have a powerful country.“ (Trump 2023)

Võrdluses võib väita, et esimene kõne keskendub veidi rohkem Trumpi enda presidentuurile, 2023. aasta kõne puhul on tunda lähenevaid presidendivalimisi ning rohkem kõnemahust jagub Joe Bideni poliitika kritiseerimisele (Afghanistanist väljatõmbumine, Vene-Ukraina sõda), millega paralleelselt kõrvutatakse Trumpi enda presidentuuri, tuues välja, kuidas toona välispoliitiliselt kõigi pooltega läbi räägiti ning kuidas iga riigijuht (sh Taliban) Trumpi austas.

Kuigi pikkade sõnavõtude struktuur jääb nõrgaks ning järg kaob kergemini käest, teenivad kõned oma eesmärgi. Neis on palju sütitavaid üleskutseid ning mõlema kõne puhul tuli Trumpil teha pause, sest publik hakkas vahele hüüdma „USA! USA! USA!“. Trumpi retoorika kõnetab tema toetajaid ning kasvatab publiku emotsioone kirglikkuseni.

3.1.3. Meloni kõned CPAC-il, NatCon-il ja WCF-il

Giorgia Meloni osales konservatiivsetel konverentsidel aktiivsemalt enne valimisvõitu 2022. aasta oktoobris. Esimese kõne pidas Meloni 30. märtsil 2019 WCF-i XIII konverentsil Veronas. Teine kõne on NatCon-ilt, mille ta pidas 3. veebruaril 2020 Roomas. Kolmas kõne pärineb CPAC-ilt 26. veebruaril 2022(a), mis toimus Floridas Orlandos.

Peaministriks saamise järel pole Meloni suurematel rahvusvahelistel konservatiivsetel konverentsidel osalenud. Ta on keskendunud Euroopa Liidu siseasjadele ja Põhja-Aafrika riikidega koostöö arendamisele, kuid retoorikas kasutab populismi endiselt. Üheks põhjuseks saab

pidada tema habrast positsiooni, kus ta juhib nelja partei koalitsiooni, milles kõik parteid ei toeta Meloni varasemaid väljajätmise. Itaalia valitsused on korduvalt erakorraliselt vahetunud ning on võimalik, et Meloni soovib radikaalseid esinemisi vältida, et mitte pahandada koalitsioonipartnereid. Tabel 4 esitab Meloni kõnede kodeerimise statistikat.

Tabel 4. Kõned rahvusvahelisele toetajaskonnale: Giorgia Meloni

Kategooria nimi	Koodi nimi	Koguarv	Osakaal koguarvust (%)
Liberalismivastatus	<i>Euroskeptitsism</i> <i>Liberaalse maailmakorra ründamine</i>	31	38.75
Identiteet	<i>Kompromissitu suhtumine</i> <i>rahvusvahelistesse eesmärkidesse</i> <i>Identiteedile rõhumine</i> <i>Kriisi loomine</i>	33	41.25
Multipolaarsus	<i>Rahvusvahelise etiketi eiramine</i> <i>Multipolaarse maailmakorra taotlemine</i> <i>Reaalpoliitika loomulikuks pidamine</i> <i>Toetus autoritaarsetele riikidele</i>	2	2.5
Mittepõhilised koodid	<i>Välispoliitiline mitte-populism</i>	2	2.5
	<i>Sisepoliitiline populism</i>	12	15
		80	100

Allikas: autori koostatud.

Statistiliselt moodustavad Meloni puhul kõige suurema osa koodidest kombinatsioon identiteedist (41.25%) ja liberalismivastasusest (38.75%). Identiteedi puhul on läbivalt kõigis kõnedes Meloni jaoks oluline traditsioonilisus ja kristlus. Kuna Meloni kasutab tihti identiteedile rõhudes ka narratiivset vastandamist, satuvad mitmel juhul mõlemad kategooriad samasse lausesse või lõiku:

„I must not be able to call myself Italian, Christian, woman, mother. No! I must be citizen X, gender X, parent 1, parent 2. I must be a number, because when I am just a number, when I have no identity, when I have no roots, then I will be the perfect slave at the mercy of big financial speculators. The perfect consumer!“ (Meloni 2019)

Tsitaadis loetleb Meloni peamised identiteeti hõlmavad omadussõnad, mida ta peab oluliseks ja siduvaks. Liberalismi ründamisele lisandub ka euroskeptitsism, mida Meloni seob identiteedipoliitika propageerimise ja bürokraatia lokkamisega. Ka selle puhul kasutab Meloni vastandamist, tuues võrdluseks Euroopa Parlamendi fraktsiooni Euroopa Konservatiivid ja Reformistid, kes võitlevad liberalismi süvenemise vastu Euroopa Liidu tasandil (Meloni 2022a).

Euroskeptitsism väljendub samuti WCF-i kõnes, kus kandvaks jooneks on Meloni kogemus emana ning kuidas traditsiooniliste väärtuste ründamine on stigmatiseerinud emaks olemise. Süüdlasena näeb ta pealetungivaid liberaalseid väärtusi, mida surub peale Euroopa Liit, mis korraldab ebaõiglast poliitikat lastega perede suhtes, rahastab aborte ning normaliseerib surrogaatemadust. Samuti proovib Euroopa Liit pealesurutud sooideoloogia ja sooneutraalsete terminitega kaotada ära rahvaste identiteeti ja traditsioone (Meloni 2019).

NatCon-il on keskseks narratiiviks konservatiivne suhtumine rahvuslikku identiteeti, mis tuleb uuesti ellu äratada. Meloni loob kriisi, väljendades, et rahvuslik mõtlemine on rünnaku all, ründajateks on “globalistlik-liberaalne-marksistlik telg” (Meloni 2020), kes proovib ideoloogilise sõja kaudu rahvuslust hävitada. Kurjuse telje tööriistaks on Euroopa Liit, mis kasutab rahvusluse ründamiseks identiteedipoliitikat. Teine osa Meloni narratiivist on demokraatlike ja konservatiivsete väärtuste ühendamine. Meloni kirjeldusel pole demokraatia võimalik ilma konservatiivsete väärtusteta, millest võib järeldada, et globalistlik telg ründab ka demokraatlike väärtusi. Narratiivi kaitsmiseks kasutab ta kahte eeskuju – Paavst Johannes Paulus II ja Ronald Reagan. Keskne narratiiv väljendub juba kõne pealkirjas: „*God, Homeland and Family*“. Meloni rõhub samuti rahvuslikule väljavaatele „*Italians First*“, mis mõjub välispoliitilise identiteedi tugevdamisena.

CPAC kõne puhul on tegu formaalse tervitusega, kuid selle jooksul puudutab Meloni mitut olulist teemat. Kõnes väljendub selge hukkamõist Vene agressioonile ning toetus Ukrainale. Sellele järgneb ettevalmistatud osa, milles on samuti tegu kriisiloomega. Narratiivselt saab oluliseks rünnaku kirjeldamine – paljutähenduslikult öeldult “nemad” ründavad “meid”. Kuigi jääb välja ütlemata, mida mõeldakse “nemad” all ja just oli juttu autoritaarse võimu rünnakust suveräänse riigi vastu, kumab siiski läbi, et Meloni mõtleb siinkohal võimukeskusi Brüsselis ja Washingtonis:

„We live in a time in which everything we stand for is under attack. Our individual freedom is under attack. Our rights are under attack. The sovereignty of our nation is under attack. The prosperity

and wellbeing of our families under attack. The education of our children is under attack. In front of this, people understand that in this age, the only way of being rebels is to preserve what we are. The only way of being rebels is to be conservatives.“ (Meloni 2022a)

Massiimmigratsiooni käsitledes segunevad Meloni kõnedes liberalismivastatus ning kriisiloome. CPAC-l kasutab Meloni USA ja Itaalia massiimmigratsiooni kriisi ühise identiteedi loomiseks. Rännaku all on rahvuslik identiteet aga ka jällegi traditsiooniline pere, lapsed ja tulevik. Meloni loob identiteedi kaudu vastupanutahet. Ta kujutab liberalismi peavooluna, seega ainus võimalus eristuda ja mässata on olla konservatiivne. Vasakpoolsus ründab parempoolsust ning proovib seda alla suruda. Ta kirjeldab vasakpoolsete soovi muuta paremkonservatiivset maailmavaadet kontrollitud opositsiooniks:

„And that's exactly what they want: a right wing on a leash, irrelevant and trained as a monkey. But you know what? We're not monkeys. /.../ We won't be part of their zoo.“ (Meloni 2022a)

Meloni kõnede veidi erineva konteksti tõttu on selgemini märgata väljajoonistuvad erisused, mida ka tema kõnede narratiivid kannavad. Hakkab selgemini silma, et tema puhul mõjutab kõne andmise kontekst kandvat narratiivi, mis on üles ehitatud vastavale konverentsile. Siiski on Meloni traditsioonilised väärtused läbivalt samad. Meloni poliitiline ideoloogia tuleneb kohati vajadusest ülistada ja kaitsta traditsioonilisi väärtusi, mis on jäänud liberaalse maailma ja väärtuste rännaku alla. Kriisi loomine on kõigi kõnede puhul ühendavaks tunnuseks, seda rohkem kui teiste kõnepidajate puhul.

Kõigis kõnedes esineb ka sisepoliitilist populismi, moodustades koguarvust 15%. Käsitletakse Itaalia valitsuse vigu majanduslanguse, massiimmigratsiooni ja julgeoleku tagamisel. Üldiselt jäävad sisepoliitilised märkused välispoliitiliste-ideoloogiliste avalduste varju, sest viimastes kasutab Meloni agressiivsemaid ja furoori õhutavaid väljendeid.

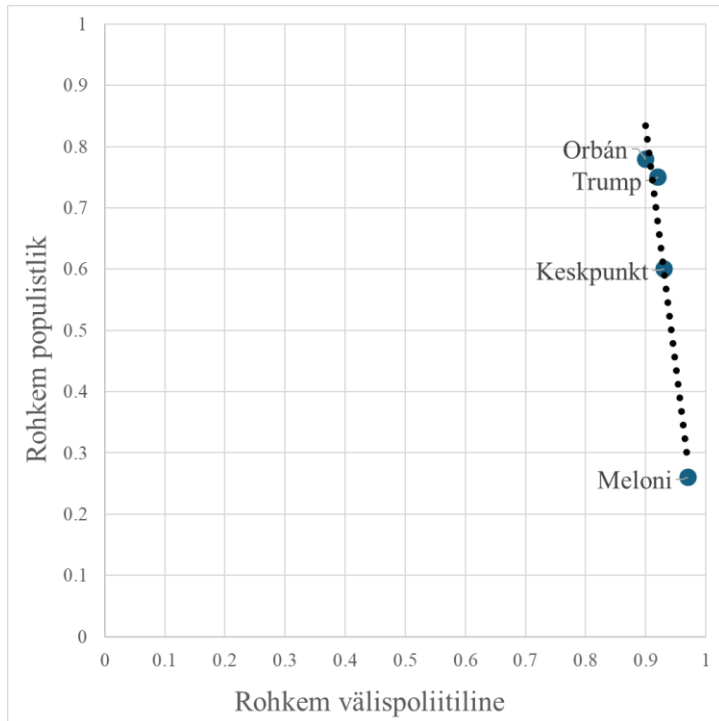
3.2. Rahvusvahelisele üldsusele peetud kõned

Selles osas analüüsitud kõned pidasid poliitikud rahvusvahelisele üldsusele. Graafik 2 väljendab poliitikute jaotumist populistlike ja välispoliitiliste koodide alusel. Samuti on musta punktiiriga märgitud trendijoon ning aritmeetiline keskpunkt (0.93; 0.6). Oluline on märkida, et erinevalt

teistest kategooriatest peeti kõik kõned rahvusvahelisele üldsusele valitsusjuhina, esindades otseselt oma riiki. Seega lasus poliitikutel suurem vastutus, mis võis retoorikat mõjutada.

Rahvusvahelise üldsuse puhul on erinevused poliitikute retoorikas selgemini märgatavad. Kui Orbán ja Trump säilitasid teatud populismi, siis Meloni retoorikas langes see väga järsult. Kõik poliitikud olid ootuspäraselt keskendunud rohkem välispoliitikale – Melonil 0.97, Trumpil 0.92 ja Orbánil 0.9. Orbán pidid Euroopa Liidu institutsioonides kaitsma Ungari valitsuse kokkupõrkeid EL-i põhimõtetega, mistõttu esines tema kõnedes palju populismi (0.78). Jällegi moodustab tema retoorikast suurima osa liberalismivastasus ja identiteet, mille kaudu kaitseb ta Ungari kõrvalekaldeid Euroopa Liidu ühispoliitikast. Märgatav on ka välispoliitilise mitte-populismi esinemine, mille abil Orbán esitleb Euroopa Liidus Ungari positiivseid saavutusi, et juhtida kriitikat oma valitsusest mööda. Trumpi populistlik retoorika (0.75) keskendub identiteedile ja multipolaarsusele. Identiteedi muudab oluliseks USA ja Lääne rolli rõhutamine, multipolaarsust tähtsustavad komplimendid autoritaarsetele juhtidele ning rahvusvaheliste suhete realistlik käsitlus. Populistlikud tendentsid on siiski harvemad, sest publiku ja konteksti tõttu käsitleb Trump ka oluliselt rohkem mitte-populistlikku välispoliitikat. Meloni retoorilised tendentsid muutuvad järsult oluliselt vähem populistlikuks, langedes vaid 0.26 peale. Üksikutel juhtudel rõhub Meloni identiteedile, kuid liberalismivastasuse ja multipolaarsuse puudumise põhjal võib väita, et PVP tendentsid jäävad Meloni kõnedes nõrgaks. Kõnede põhirõhk on välispoliitilisel mitte-populismil. Seda saab põhjendada Meloni valitsuse ebakindla positsiooniga, mida ei soovita ohtu seada.

Graafik 2. Poliitikute retoorilised tendentsid: rahvusvaheline üldsus

Allikas: autori koostatud.

3.2.1. Orbáni kõned Euroopa Liidus

Viktor Orbán pidas mõlemad kõned Euroopa Liidus. Esimese neist toimus 26. aprillil 2017(a) Euroopa Parlamendile ning teine 23. juunil 2017(b). aastal pressikonverentsil pärast Euroopa Ülemkogu kohtumist. Nende kõnede pidamise ajal oli Orbánil pooleli teine järjestikune valitsemisaeg ning lõhet Ungari ja Euroopa Liidu vahel oli juba selgemini märgata, seestõttu võis Orbáni kõnede puhul oodata tugevamat kaitseseisundit.

Orbáni kodeerimise statistika (Tabel 5) väljendab retoorilist tendentsi, mis tema Euroopa Liidu sõnavõtte iseloomustab. Suurima osa moodustab euroskeptitsism (39.2%), millele järgnevad identiteet (23.5%) ja välispoliitiline mitte-populism (21.6%). Esimese kõne puhul on tegu Orbáni mitteametliku kaitsekõnega Euroopa Parlamendis, sest Ungari seisukohad ning teatud uued seadused on saanud Euroopa Liidus tugeva kriitika osaliseks. Kõne jooksul käsitleb Orbán kolme erinevat teemat, mida on kasutatud kriitikana tema valitsuse kohta. Nendeks on: (1) Kesk-Euroopa Ülikooli tegevuse lõpetamine Budapestis, (2) rahvuslike konsultatsioonide tulemuste alusel Euroopa Liidu poliitika kujundamine ning (3) MTÜ-de rahastamise info kohustuslik avaldamine,

mille eesmärk oli lobigruppide ja välisriikliku mõjutustegevuse paljastamine Ungari sees. Teemade liigitamine ja algne tutvustamine annab kõnele selge struktuuri.

Tabel 5. Kõned rahvusvahelisele üldsusele: Viktor Orbán

Kategooria nimi	Koodi nimi	Koguarv	Osakaal koguarvust (%)
Liberalismivastatus	<i>Euroskeptitsism</i> <i>Liberaalse maailmakorra ründamine</i>	20	39.2
Identiteet	<i>Kompromissitu suhtumine</i> <i>rahvusvahelistesse eesmärkidesse</i> <i>Identiteedile rõhumine</i> <i>Kriisi loomine</i>	12	23.5
Multipolaarsus	<i>Rahvusvahelise etiketi eiramine</i> <i>Multipolaarse maailmakorra taotlemine</i> <i>Reaalpoliitika loomulikuks pidamine</i> <i>Toetus autoritaarsetele riikidele</i>	3	5.9
Mittepõhilised koodid	<i>Välispoliitiline mitte-populism</i>	11	21.6
	<i>Sisepoliitiline populism</i>	5	9.8
		51	100

Allikas: autori koostatud.

Euroopa Liidu põhimõtetega pörkivate teemade tõttu leidub Orbáni kõnes kõige selgemad näited euroskeptitsismist. Orbán on võtnud kasutusele termini “*Stop Brussels!*” (Orbán 2017a), millega väljendab kriitikat ühise maksupoliitika arendamise kohta. Euroopa Liit on ühelt poolt piirav ning survestab Ungarit võtma vastu talle sobimatuid direktiive, teisalt ei tunnista Ungari majanduslikku edulugu ning panust Euroopa Liidu majandusliku võimekuse kasvatamises:

„I am convinced that the success of Hungary is also a European success, and the EU is in great need of success stories nowadays. It would be foolish if this fact did not get enough attention, due to ideological differences.“ (Orbán 2017a)

Orbán kaitseb kõnes otsust, millega piirati välismaist rahastust haridusasutustele ja sellega *de facto* lõpetati Kesk-Euroopa Ülikooli tegevus Budapestis (Coughlan 2018), sest seda rahastas teiste hulgas “Ungari rahva vaenlane” (Orbán 2022) George Soros:

„We have a dispute with partly with you and partly with an American financial speculator /.../ George Soros, who is now attacking Hungary and who – despite ruining the lives of millions of European people with his financial speculations, /.../ and who is an openly admitted enemy of the euro – is so highly praised that he is received by the EU’s top leaders.“ (Orbán 2017a)

Illiberaalse poliitika kaitseks toob Orbán välja Ungari kokkuhoidliku majanduspoliitika, mille alusel vähendati Ungari riigivõlga, samal ajal kui kasvatati majandust ja tehnoloogilist võimekust. Ta soovib juhtida tähelepanu kõrvale Ungari-vastastest süüdistustest ning kirjeldada, kuidas Euroopa Liidu põhiteemades, eeskätt majanduses, on Ungari olnud võimekas liitlane.

Orbán kaitseb rahvuslikke konsultatsioone, mille tulemuste põhjal on Ungari valitsus teinud otsuseid Euroopa Liidu ühispoliitika vastu, muuhulgas immigrantide vastuvõtmisest keeldumisel. Kriitikana on toodud välja, et Orbán kasutab postkasti saadetud vabatahtlikke küsitlusi, mille tulemusel pole siduvat otsust Ungari valitsusele, enda poliitika õigustamiseks (Bocskor 2018: 561–565). Euroopa Liidus esitletakse konsultatsioonide tulemusi referendumina, mille vastu Ungari valitsus ei saa minna ja rikub seepärast Euroopa Liidu ühist välispoliitikat. Kolmanda teemana käsitleb Orbán MTÜ-de rahastamise läbipaistvust ning kaitseb Ungari rahva õigust teada, milliste riikide rahastatud lobigrupid Ungaris tegutsevad. Kõnel on olemas selge narratiiv, sest Orbán võtab ükshaaval ette süüdistused, mida temale on esitatud ning lükkab need ümber. Üldiselt keerleb vaidlus Euroopa Liidu ja täpsemalt Euroopa Komisjoni õiguse ümber kehtestada makse, pagulaskvoote ja sotsiaalseid väärtusi-reegleid. Orbán on võtnud tugeva suveräänsust toetava positsiooni, mis tema vastandamises seisab silmitsi Brüsseli bürokraatide pealesunnitud föderaliseerimisega.

Identiteediküsimuses rõhub Orbán Ungari ja Kesk-Euroopa kollektiivsele identiteedile. Seda peamiselt massimmigratsiooni küsimuses, milles ehitab narratiivi, et suveräänsed Kesk-Euroopa riigid ei soovi, et Brüsseli direktiiviga surutakse neid vastu võtma immigrante. Nii ühineb vaid ühes lõigus kokku euroskeptitsism, identiteedile rõhumine ja kompromissitu suhtumine rahvusvahelistesse eesmärkidesse:

„We won’t conceal the fact that we have no intention whatsoever of changing our identity. We understand that in a number of countries there has already been change /.../ But this is no reason for us to follow their example. We have the right to act otherwise. We are ready to help potential

future refugees in places where there is trouble. /.../ We are prepared to do a great many things, but not to change our identity.“ (Orbán 2017b)

Teine kõne on pressikonverentsilt, mille Orbán pidas pärast Euroopa Ülemnõukogu kohtumist. Koodide esinemised ja keskne narratiiv näitavad, et pressikonverentsi sisu oli välispoliitiliste saavutuste selgemini esitlemine. Orbán ei juhindu poliitilist eesmärki taotlevast narratiivist, vaid olulisem on koostöösaavutuste positiivses valguses esitamine. Siiski rõhutab Orbán Ungari rahva ja riigi suveräänsust. Ta toetab suuremat sõjaväelist koostööd Euroopa Liidu siseselt. Orbán keskendub majanduslikele edusammudele, kuid väljendab neis minimaalselt enda arvamust vaid mõnel üksikul juhul:

„The growth rates expected in the Central European region this year are around four to five per cent, and so we Central Europeans have every reason to say that we are making a significant contribution to the European Union’s expected economic success this year.“ (Orbán 2017b)

Välispoliitiline mitte-populism väljendub peamiselt Orbáni katses näidata Ungarit hea koostööpartnerina, loetledes saavutusi, nagu majanduskasv, kasvanud kaubavahetus, laenude õigeaegne tagasimaksmine. Samuti on Orbáni jaoks oluline Euroopa ühise julgeoleku korraldamine ning kaitsekulutuste tõstmine. Huvitaval kombel juhib ta ka tihti tähelepanu sellele, et Ungari on alati valmis Euroopa Liiduga koostööks ning ei plaani organisatsioonist välja astuda.

3.2.2. Trumpi kõned ÜRO-s

Esimese kõne pidas Trump ÜRO-s 24. septembril 2019(b) ning teise kõne 22. septembril 2020(b). USA roll supervõimuna mõjutab presidendi suhtumist kõikide rahvusvaheliste organisatsioonide tasandil. USA on ka üks suuremaid ÜRO rahastajaid (Council on Foreign Relations 2024), mistõttu tuleb arvesse võtta huvide konflikti. Sarnane olukord pole võrreldav Ungari või Itaaliaga, kes pole oma organisatsioonide tugevamad mängijad ning peavad seepärast juba eos käsitlema oma seisukohti, eriti kui need erinevad peavoolust, hoopis vaoshoitumalt.

Tabel 6. Kõned rahvusvahelisele üldsusele: Donald Trump

Kategooria nimi	Koodi nimi	Koguarv	Osakaal koguarvust (%)
Liberalismivastatus	<i>Euroskeptitsism</i> <i>Liberaalse maailmakorra ründamine</i>	6	9.4
Identiteet	<i>Kompromissitu suhtumine</i> <i>rahvusvahelistesse eesmärkidesse</i> <i>Identiteedile rõhumine</i> <i>Kriisi loomine</i>	22	34.4
Multipolaarsus	<i>Rahvusvahelise etiketi eiramine</i> <i>Multipolaarse maailmakorra taotlemine</i> <i>Reaalpoliitika loomulikuks pidamine</i> <i>Toetus autoritaarsetele riikidele</i>	15	23.4
Mittetõhised koodid	<i>Välispoliitiline mitte-populism</i>	16	25
	<i>Sisepoliitiline populism</i>	5	7.8
		64	100

Allikas: autori koostatud.

Statistiliselt (Tabel 6) on Trumpi ÜRO kõned ühed tagasihoidlikumad. Keskseks jääb identiteet (34.4%), millele järgneb multipolaarsus (23.4%). Kõnedes leidub palju vastandamist, mille üheks pooleks on Trumpi kaitstav identiteet. Trump tugevdab USA ja konservatismi-traditsionalismi enesepilti. Vastandamise teiseks pooleks on tema kõnedes liberalismivastatus või kriisiloome. Narratiivse võtte tõttu esinevad pooled samas lõigus või lauses. Liberalismivastatus seisneb väärtuste omavahelises võitluses:

„The future does not belong to globalists. The future belongs to patriots. The future belongs to sovereign and independent nations who protect their citizens, respect their neighbors, and honor the differences that make each country special and unique.“ (Trump 2019b)

Trumpi esimene kõne keskendub USA rahvuslike väärtuste esiletõstmisele ning tema enda rolli tähtsutamisele. Ta kirjeldab ÜRO ajalugu ning ründab globalistlikke väärtusi, mis proovivad ÜRO mainekat ajalugu jalge alla trampida. Trump leiab, et riigid peavad sihiks võtma „rahvusliku uuenduse“ (Trump 2019b) ehk suveräänsuse säilitamise. Ta kritiseerib Hiina agressiivset tollipoliitikat ning peab viimast suurimaks ohuks stabiilsetele majandussuhetele kogu maailmas.

Samuti kirjeldab ta Hong Kongi rahutusi, kuid jääb väga neutraalsele seisukohale selle lahendamises, avaldades toetust President Xi-le:

„As we endeavor to stabilize our relationship, we’re also carefully monitoring the situation in Hong Kong. The world fully expects that the Chinese government will honor its binding treaty /.../ in which China commits to protect Hong Kong’s freedom, legal system, and democratic ways of life. How China chooses to handle the situation will say a great deal about its role in the world in the future. We are all counting on President Xi as a great leader.“ (Trump 2019b)

Trump kirjeldab suhteid Põhja-Koreaga ning toob esile, et tema aktiivne diplomaatiline läbikäimine Kim Jong Un-iga on aidanud pingeid leevendada. Suur probleem on Trumpi jaoks immigratsioon, milles ta süüdistab ebastabiilseid valitsusi Ladina-Ameerikas ning kutsub migrante üles tagasi oma kodumaale pöörduma või üldse mitte kodust lahkuma.

Teine kõne on esimesega võrreldes lühem. Kõne toimus veebiülekanadena, ÜRO Peaassamblee 2020. aastal septembris New Yorgis ei kohtunud. Ajalise konteksti tõttu keskendub Trumpi kõne Hiina süüdistamisele Covid-19 pandeemia vallandamises, mida Trump käsitleb küllaltki vabalt:

„/.../ we must hold accountable the nation which unleashed this plague onto the world: China. In the earliest days of the virus, China locked down travel domestically while allowing flights to leave China and infect the world. China condemned my travel ban on their country /.../ The Chinese government and the World Health Organization — which is virtually controlled by China — falsely declared that there was no evidence of human-to-human transmission. Later, they falsely said people without symptoms would not spread the disease. The United Nations must hold China accountable for their actions.“ (Trump 2020b)

Multipolaarsuse leide on Trumpi kõnes kõigist kategooria koodidest. Trumpi *strongman*-äri-mehe käsitlus välispoliitikast väljendub tegelikkuses rahvusvahelise realismi süvenemisega. Kõlama jäävad rahvusvahelise etiketi rikkumine ja Hiina süüdistamine, kuigi koodide arvu suhtes ei väljendu multipolaarsus kõige arvukamana. Etiketirikkumine väljendub eriti järsult Hiina agressiivses süüdistamises. Oluline on märkida Trumpi enda identiteedi ja imago tugevdamist. Trump kujutab ennast parima äri-mehe, rahuobitaja ja diplomaadina, kes suudab saada oma tahtmise ka kõige põikpäisemate autoritaarsete juhtidega.

Kõnede agressiivne narratiiv jääb lõpuks kandvamaks kui statistiline tulemus. Trump jõuab lühikese ajaga kiita USA tööd viimase nelja aasta jooksul. Ta peatub lühidalt ISIS-e võitmisel,

NATO kaitsekulutuste kasvatamisel, immigratsiooni pidurdamisel, Hiina võitmisel kaubandussõjas, rahuobitustele Serbia-Kosovoga ja USA vägede kohalolu vähendamisele Afganistanis. Ta ei peatu pikemalt ühelgi teemal, vaid käsitleb kõiki edulugusid omale sobivas vormis. Siiski toob Trump väidete tõestuseks rohkem andmeid. ÜRO Peaassamblee platvormi tõttu käsitleb Trump küllaltki palju välispoliitilisi saavutusi ja teemasid, mis liigitub mitte-populismiks (25%). Selles loodab Trump edukat koostööd rahvusvaheliste liitlastega agressorite ja autoritaarsete riikide ohjamiseks.

3.2.3. Meloni kõned ÜRO-s ja G7-s

Meloni kõned rahvusvahelisele üldsusele toimusid ÜRO-s ja G7-s. Esimene on pöördumine ÜRO Peaassamblee poole 20. septembrist 2023 ning teine kõne on pressikonverents pärast G7 tippkohtumise lõppu, mis toimus 15. juuni 2024(b) Lõuna-Itaalias Apulias.

Tabel 7. Kõned rahvusvahelisele üldsusele: Giorgia Meloni

Kategooria nimi	Koodi nimi	Koguarv	Osakaal koguarvust (%)
Liberalismivastatus	<i>Euroskeptitsism</i> <i>Liberaalse maailmakorra ründamine</i>	0	0
Identiteet	<i>Kompromissitu suhtumine</i> <i>rahvusvahelistesse eesmärkidesse</i> <i>Identiteedile rõhumine</i> <i>Kriisi loomine</i>	9	23.7
Multipolaarsus	<i>Rahvusvahelise etiketi eiramine</i> <i>Multipolaarse maailmakorra taotlemine</i> <i>Reaalpoliitika loomulikuks pidamine</i> <i>Toetus autoritaarsetele riikidele</i>	0	0
Mittepõhilised koodid	<i>Välispoliitiline mitte-populism</i>	28	73.7
	<i>Sisepoliitiline populism</i>	1	2.6
		38	100

Allikas: autori koostatud.

Statistiliselt esineb Meloni kõnedes kõige vähem koode (Tabel 7). Ainulaadsel kombel ei esine liberalismivastasust ja multipolaarsust üldse. Väga suur enamus (73.7%) moodustub välispoliitilisest mitte-populismist, sest suurema osa G7 pressikonverentsist kirjeldab ta välispoliitilist koostööd nii G7 riikide kui ka teiste partneritega.

Ainsad esinenud koodid lähtuvad identiteedist, kuid selles kontekstis kasutab Meloni vaoshoitud väljendeid ning identiteedinarratiivi luues ei kasuta vastandumist, mistõttu ei mõju Meloni retoorika ründavalt. Kõnedest jääb kõlama rahvuslik uhkus, kuid see pole võrreldav sarnase käsitlusega, mida võib lugeda Orbáni või Trumpi kõnedest:

„I'd say that overall it has been an excellent team effort /.../. Italy has once again proven its ability to deliver and organise events of such extraordinary importance. This should be a source of pride for all Italians. We often forget what we are capable of,“ (Meloni 2024b)

ÜRO Peaassambleele peetud kõne narratiiv on seotud riikide ühendamisega. Meloni esitleb kahte alustala, millel ÜRO põhineb – (1) identiteeditunnetus riigisiselt ning (2) rahvusriikide soov teha koostööd ja lahendada konflikte rahumeelselt, milleks ÜRO pakub vajaliku areeni. Ta tõstab keskmesse riigi (*The Nation*) ja mõistuse (*The Reason*), mille sümbioosil saab konflikte lahendada rahumeelselt. Ta mõistab hukka Venemaa agressioonisõja Ukrainas ning kirjeldab selle ohte, kui üks riik ei järgi kõigile seatud rahvusvahelisi norme.

Meloni kõne on suunatud rahvusvahelise koostöö arendamisele ning ta alustab uusi mõtteid või teemasid küsimustega, nagu *„Can an organization like this...“* või *„Can we really say that it is solidarity to...“* (Meloni 2023), millega ta kutsub üles riike tegema paremat koostööd ning tunnistama, et tõsised rahvusvahelised probleemid pole lahendust leidnud ning nendega tegelemine nõuab kõigilt pingutust. Itaalia tegutsemise osas suunab ta tähelepanu koostööle Aafrikaga, et hoida ära uute pagulaslainete tekkimist ning võimaldada elamisväärseid tingimusi igal pool. Meloni kirjeldab juurpõhjustega tegelemise olulisust, leides, et kõigi pagulaste vastuvõtmine ei lahenda Põhja-Aafrika riikide siseprobleeme:

„Italy's attention is particularly focused on Africa, where Nations already beleaguered by long periods of drought and by the effects of climate change, are now faced with a situation compounded by food insecurity, making them more vulnerable to instability, and easier prey for terrorism and fundamentalism.“ (Meloni 2023)

Teine kõne, pressikonverents ja kokkuvõtvad märkmed G7 tippkohtumiselt on ülevaade kokkulepitud tegevustest ja koostööst. Nagu ka teiste kõnelejate puhul kasutatakse populistlikke retoorilisi võtteid pressikonverentside puhul märgatavalt vähem. Narratiivi poolest esitleb Meloni edusamme Itaalia jaoks olulistel teemadel, milleks on immigrantide sissevoolu pidurdamine ning Põhja-Aafrikas elutingimuste parandamine, et peatada inimeste massilist põgenemist. Meloni ei esitle immigratsioonivastasust siiski Euroopa parempopulistidele omase retoorikaga, vaid laiendab mõtteviisi immigrantidest kui ohvritest, keda kasutavad ära inimkaubitsejad, saates neid ohtlikule retkele üle Vahemere Euroopa Liitu, kus tegelikult neid ei oodata. Sellele lähenetakse omapoolse pingutuse ning reaalsete plaanidega:

„However, we have also undertaken commitments to deal with the flipside of this problem, which is the fight against human traffickers. We have agreed on the need to build coordination at international level, a global coalition against human traffickers, pooling our efforts to combat a plague that is fuelling illegal immigration flows, which for us actually represent a new form of slavery.“ (Meloni 2024b)

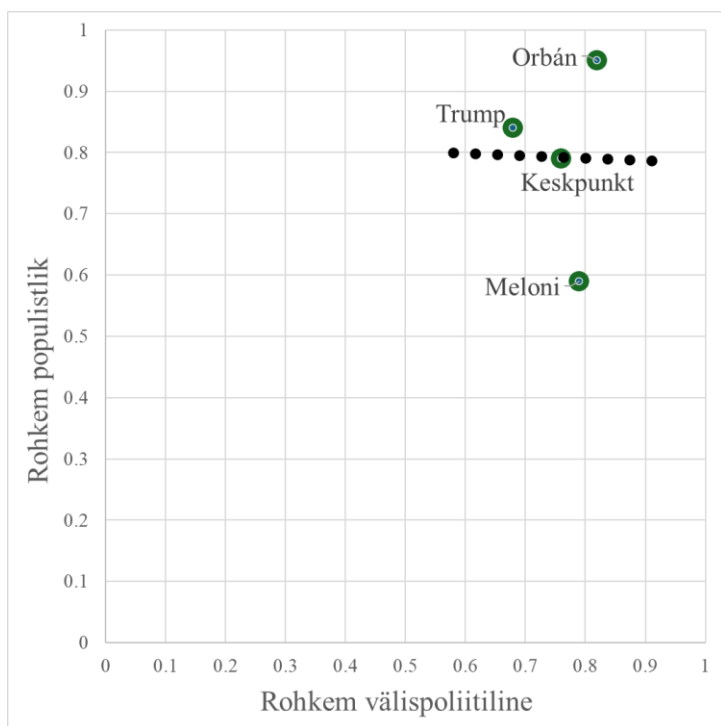
Kõne narratiiv on kujundatud ühelt poolt koostöö ja teisalt Itaalia jaoks olulisemate probleemide lahkamisele ning lahenduste pakkumisele, mis jätab kõnele vähempopulistiku kuju. Meloni puhul võib selgemini tajuda vaoshoitust rahvusvaheliste organisatsioonide suhtes, rahvusvaheline autoriteet ei luba Melonil polariseerivaid või populistlikke retoorilisi võtteid kasutada.

3.3. Oma riigi rahvale/esinduskogule peetud kõned

Selles osas analüüsitud kõnesid pidasid poliitikud oma riigi rahvale või esinduskogule. Graafik 3 väljendab poliitikute jaotumist populistlike ja välispoliitiliste koodide alusel. Samuti on punktiiriga märgitud trendijoon ning aritmeetiline keskpunkt (0.76; 0.79). Oma riigi rahvale/esinduskogule peetud kõnedes väljendub poliitikutele omast retoorikat, mida leidis ka rahvusvahelisele üldsusele peetud kõnedes. Kõik poliitikud on vähem välispoliitilised. Orbáni retoorika on kõige populistlikum (0.95) ja välispoliitilisem (0.82). Oma rahvale peetud kõned on väga tugevalt seotud välispoliitikaga ning tema retoorikas väljendub põhjalikult läbimõeldud maailmavaateline narratiiv. Seda väljendab ka statistika – kõik kolm kategooriat on peaaegu tasakaalus ning esinevad võrdselt. Seda täiendab sisepoliitiline populism, mille alusel võib väita,

et Orbáni PVP retooriline tendents on kõige selgemini teistest eristuv ning välja kujunenud. Trump on samuti rohkem populistlik (0.84), aga kõige vähem välispoliitiline (0.68). Tema retoorikas väljendub kõige selgemini identiteet ja sisepoliitiline populism, kusjuures liberalismivastasust tema kõnedes ei väljendu. Meloni on kõige vähem populistlik (0.59), kuid käsitleb omajagu välispoliitikat (0.79). Tema välispoliitiline tendents on mitte-populistlik, ta rõhutab identiteeti ja sisepoliitilist populismi.

Graafik 3. Poliitikute retoorilised tendentsid: oma rahvas/esinduskogu

Allikas: autori koostatud.

3.3.1. Orbáni kõned oma rahvale

Orbáni kõned oma rahvale on peetud iga-aastase ülevaate „State of the Nation“ kontekstis. Uuritavad kõned peeti 18. veebruar 2023 ja 17. veebruar 2024(a). Orbáni puhul võib selgemini rääkida narratiivi ühtlustumisest, sest ta on olnud peaminister juba nii kaua, et kõned rahvale ning toetajaskonnale on ajapikku muutunud aina sarnasemaks. Seda väljendavad ka retoorilised tendentsid.

Tabel 8. Kõned oma rahvale: Viktor Orbán

Kategooria nimi	Koodi nimi	Koguarv	Osakaal koguarvust (%)
Liberalismivastastus	<i>Euroskeptitsism</i> <i>Liberaalse maailmakorra riindamine</i>	52	29.9
Identiteet	<i>Kompromissitu suhtumine</i> <i>rahvusvahelistesse eesmärkidesse</i> <i>Identiteedile rõhumine</i> <i>Kriisi loomine</i>	47	27
Multipolaarsus	<i>Rahvusvahelise etiketi eiramine</i> <i>Multipolaarse maailmakorra taotlemine</i> <i>Reaalpoliitika loomulikuks pidamine</i> <i>Toetus autoritaarsetele riikidele</i>	35	20.1
Mittepõhilised koodid	<i>Välispoliitiline mitte-populism</i>	9	5.2
	<i>Sisepoliitiline populism</i>	31	17.8
		174	100

Allikas: autori koostatud.

Ungari rahvale peetud kõned on koodide koguarvu poolest Orbáni arvukaim tulemus (Tabel 8). Statistiliselt jaotuvad ka erinevad kategooriad küllalt võrdselt. Liberalismivastastust on kõige rohkem (29.9%), sellele järgneb napilt identiteet (27%) ja multipolaarsus (20.1%).

Kuna „State of the Nation“ kõned on Orbáni jaoks üks selgemaid Ungari rahvusnarratiivi kujundamise võimalusi, siis toimub tugev vastandumine nii liberalismi kui ka Euroopa Liiduga. Sellega kaasneb Ungari rahva traditsionalistliku identiteedi tõstmine ja vastandamine:

„How do we overcome the danger of war? We want to simply put an end to it, but we do not have the power to do so – we are not in that league. Therefore, if we want to protect Hungary /.../ we must stay out of the Russo-Ukrainian war. So far this has not been easy, and it will not be easy in the future, because we are part of the Western world, we are members of NATO and the European Union, and everyone there is on the side of war – or at least acts as if they are.“ (Orbán 2023)

Taolisel kokkuvõtlikul viisil mahutab Orbán ühte lõiku ära korraga kolm erinevat aspekti – realismi loomulikuks pidamine (*„/.../ we do not have the power to do so – we are not in that league.“*), kompromissitu suhtumine rahvusvahelistesse eesmärkidesse (*„/.../we have only one*

choice: we must stay out of the Russo-Ukrainian war.“) ja liberalismivastatus („/.../ we are part of the Western world, we are members of NATO and the European Union, and everyone there is on the side of war – or at least acts as if they are.“).

Selliseid kombinatsioone leidub Orbáni kõnedes palju. See selgitab suurt arvu koode, samas annab ka kuulajatele ja eriti Orbáni toetajatele tervikliku maailmapildi. Orbán kinnitab kuulajatele, et Ungari suveräänsust taotlev suund pole mitte ainult vajalik, vaid see on ainuõige, et säilitada Ungari julgeolek. Orbán kinnitab enda loodud arusaama, et Lääs liitus Ukraina sõjaga juba siis, kui seadis Venemaale majanduslikud sanktsioonid. Selle narratiivi kindlustamine õigustab Ungari sõbralikku suhtumist Venemaasse, sest Orbáni narratiivi alusel pooldab Ungari rahu. Ungari on vastu võtnud Ukraina pagulasi, kuid ei pea õigeks oma sõjalise abi andmisega sekkuda Venemaale Ukraina sõtta. Samuti õigustab Orbán Ungari tegutsemist rahvusvahelisel tasandil Vene propaganda retooriliste võtetega:

„Ukraine is not a war between the armies of good and evil, but a war between the troops of two Slavic countries /.../ It is their war, not ours. Hungary recognises Ukraine’s right to self defence, to fight against external aggression; but it would not be right from any point of view – including any moral point of view – to put the interests of Ukraine before those of Hungary.“ (Orbán 2023)

Lisaks kaitseb Orbán Venemaa nõuet seada suveräänsetele riikidele kohustusi või piiranguid rahvusvaheliste liitudesse-organisatsioonidesse astumiseks. Samas saabub Ukrainas rahu mitte Ukraina-Vene läbirääkimiste, vaid USA-Vene läbirääkimiste tulemusel. Venemaaga läbirääkimise nõrka väljavaadet Orbán ei tunnista ning leiab, et igasugune kokkulepe Putiniga on vajalik:

„We could have given a guarantee that we would not admit Ukraine to NATO; but we did the opposite, and confirmed our earlier decision in 2008 that we would admit them. We could also have followed the solution that we adopted in 2008 when the Russo-Georgian war broke out, and Russia occupied 20 percent of Georgia’s territory.“ (Orbán 2023)

Esimeses kõnes käsitleb Orbán Ungari rahva saavutusi ning võite, sealhulgas parlamendivalimisi, mille Fidesz võitis. Valimisi käsitleb ta koos teiste raskustega, nagu Euroopa Liidu regulatsioonid, majanduskriis või Ukraina-Vene sõja algus. Sarnaselt oma toetajaskonnale peetud kõnedega räägib ta anekdoote, kuidas Ungari vastased ei suuda rahvast kõigutada. Orbán tugevdab rahvusvaheliste suhete realistlikku käsitlust. Sanktsioonide rikkumist ja sõbralikku suhtlust Putiniga õigustab Orbán sellega, et Euroopa Liidu kehtestatud sanktsioonid ei tööta nagunii, sest

Vene majandus on sõja-aastaga kasvanud. Orbán leiab, et Vene majandus peab sanktsioonidele vastu ning hoopis Euroopa kaotab sanktsioonide tõttu kõige enam, sest ei suuda oma majandust Venemaast lahti ühendada.

Orbáni teine kõne on narratiivselt sarnase struktuuriga. Ta on sunnitud käsitlenema president Katalin Nováki tagasiastumise skandaali, mis tõi Ungaris tänavatele tuhanded inimesed. President Katalin Novák andis armu pedofiilia varjamises süüdi mõistetud haridustöötajale (Thorpe 2024). Otse loomulikult seadis juhtum kahtluse alla ka Orbáni kõrgemad moraalsed traditsioonilised väärtused, sealhulgas pereväärtused, ning ta pidi sellele reageerima väga tugevalt, mida väljendab ka kõne kandev narratiiv. Ta proovib seda pöörata õppetunniks, kuidas parem-konservatiivne maailmavaade tunnistab vigu ning ei otsi vabandusi, vaid võtab vastutust. Kõne keskmes on parempoolsuse (*The Right*) ja vasakpoolsuse (*The Left*) vastandamine. Orbán kinnitab, et majandusraskustest saab läbi ainult Fideszi juhtimisel pingutades ning kuigi vasakpoolsus proovib rahvale müüa ideed paremast elust, on tegu vaid odava katsega osta valijate poolehoidu.

Euroopa parempopulistile ootamatult kaitseb Orbán oma kõnes rohepööret. Ta väärtustab taastuenergiat ning peab oluliseks Euroopas energiasõltumatus saavutamist. Selles võib tajuda omakasupüüdlikkust, sest Orbán proovib õigustada uue tuumajaama rajamist Paksi linna, mille vana tuumajaam Paks I on aegumas ning Paks II ehitatakse Vene tehnoloogia ja inseneride abiga, sest see on Euroopa süsteemidest odavam (Reuters 2024). Paradoksaalselt kritiseerib Orbán Euroopa Liidu käsitlust kliimamuutustest ning võrdleb seda külma sõja aegse valeinfoga:

„The world has already realised that without nuclear energy it will be impossible to abandon fossil fuels, while Brussels has finally accepted the need to sooner or later add nuclear power plants to the list of recognised green energy sources. /.../ I have vivid childhood memories of newspaper articles beginning with the phrase “according to Soviet scientists...”“ (Orbán 2024a)

Isegi 14 aastat pärast võimuletulekut võrdleb Orbán tihti enda aega eelmise peaministri Ferenc Gyurcsány valitsemisajaga ning kõrvutab erinevaid majanduslikke ja sotsiaalseid näitajaid. Samuti loetleb ta viis sammu, mida läbides jõuab Ungari üheks Euroopa parimaks riigiks. Selle hulka kuulub: (1) rahvusvahelise korra muutumise tunnistamine, (2) toimunud muutustega kiiresti kohanemine, (3) sõjapoliitika ja sanktsioonide seadmise vältimine, (4) kaubavahetuse arendamine ja (5) ungarlaste äride toetamine (Orbán 2024a). Selle suurem osa on Orbáni jaoks Ungari kuvandi muutmine, et riigist saaks majanduslik ja välispoliitiline regionaalne jõud.

Liberalismivastasust väljendab Euroopa Liidu läbikukkumiste kirjeldamine. Ta heidab Euroopa Liidule ette sõja õhutamist ja Ukraina, keda USA üksi ei suuda toetada, üksi jätmist. Tuleviku suhtes jääb kõlama lootusenoot, mis on erinev üldiselt parempopulistlikust käsitlusest, milles just kõne lõpus ehitatakse üles suurem kriis, mida ainult konservatiivne maailmavaade suudab lahendada. Orbán käsitleb 2024 kui lootusrikast supervalimiste aastat:

„The year of 2024 could be a watershed: a “super election” year /.../ At the end of the year the global political scene will look very different from how it looked at the beginning of this year; and, with God's help, Hungary's room for manoeuvre will not be reduced, but will be expanded to an extent that we have not seen for a long time /.../ we would very much like to see President Donald Trump return to the White House and /.../. It is time for another “Make America Great Again” presidency in the United States. /.../ Make Europe Great Again!“ (Orbán 2024a)

Mõlemas kõnes on kõige selgemini tajuda euroskeptitsismi, kriisi loomist ning üllatavalt ka omajagu toetust autoritaarsetele riikidele. Orbán kujundab ümber Ungari identiteeti, et olla valmis tema sõnul “maailmakorra muutuseks”, milles vaid parimad läbirääkijad ja diplomaadid võivad kasu lõigata ja ellu jääda. Orbán esitleb Ungari rahvast enda seljataha koondunuks, mistõttu on tema narratiivis suurimaks ohuks välispoliitilise suveräänsuse kaotamine. Koodide arvuline rohkus viitab sellele, et Orbáni maailmapilt ja sellega Ungari roll, riigi välispoliitika ja tulevikunarratiiv on selgelt läbimõeldud ning aastate jooksul välja kujunenud. Seetõttu on ka koodide esinemine jaotuslikult võrdsem ning kõik kategooriad esindatud.

3.3.2. Trumpi kõned oma rahvale

USA „State of the Union“ kõnede ajalooline traditsioon väljendab kõne ametlikku poolt. Esimese kõne pidas Donald Trump 5. veebruaril 2019(a) ning teise kõne 4. veebruaril 2020(b). aastal. Ülevaatliku iga-aastase kõne traditsioon ulatub George Washingtonini 1790. aastal, mistõttu on kõnel tugevalt traditsiooniline ajalugu, seega võis Trumpi sõnavõttudest oodata teatud vaoshoitust.

Tabel 9. Kõned oma rahvale: Donald Trump

Kategooria nimi	Koodi nimi	Koguarv	Osakaal koguarvust (%)
Liberalismivastastus	<i>Euroskeptitsism</i> <i>Liberaalse maailmakorra ründamine</i>	0	0
Identiteet	<i>Kompromissitu suhtumine</i> <i>rahvusvahelistesse eesmärkidesse</i> <i>Identiteedile rõhumine</i> <i>Kriisi loomine</i>	29	36.25
Multipolaarsus	<i>Rahvusvahelise etiketi eiramine</i> <i>Multipolaarse maailmakorra taotlemine</i> <i>Reaalpoliitika loomulikuks pidamine</i> <i>Toetus autoritaarsetele riikidele</i>	12	15
Mittepõhilised koodid	<i>Välispoliitiline mitte-populism</i>	13	16.25
	<i>Sisepoliitiline populism</i>	26	32.5
		80	100

Allikas: autori koostatud.

Kui võtta arvesse Trumpi kõnede pikkust, esineb statistiliselt koode väga vähe. Arvuliselt leidub enim identiteedikategooriat (36.25%), täpsemalt identiteedile rõhumist. Mittepõhilisi koode leidub samuti – sisepoliitilist populismi (32.5%) ja välispoliitilist mitte-populismi (16.25%). Uuritavatest kategooriatest esineb multipolaarsust vaid üksikutel juhtudel ning liberalismivastastust ei väljenda kõned üldse.

Trumpi kõnedes väljendub identiteeti rõhutades vähem vastandumist ning rohkem konkreetselt positiivseid väiteid, millega kinnitatakse USA kõigutamatut kuvandit maailmamastaabis: „*And we are considered, far and away, the hottest economy anywhere in the world.*” või “*our military is the most powerful on Earth, by far, and America — (applause) — America is again winning each and every day.*” (Trump 2019a). See pehmendab ka väljaütlemiste polariseerivat efekti ning ei mõju samaväärt populistlikult kui toetajaskonnale peetud kõnedes. Üksikutel juhtudel esineb agressiivsemat kriisiloomet, mille puhul on tegu Hiina või immigratsiooniküsimusega, mida Trump ühendab ka kompromissitu suhtumisega rahvusvahelistesse eesmärkidesse: „*This is a moral issue. The lawless state of our southern border is a threat to the safety, security, and financial wellbeing of all America.*” (Trump 2019a).

Trump seob ajaloolises narratiivis USA kaasaja ja monumentaalsed saavutused, et veenda rahvast, et tema presidentuur on olnud sama edukas. Ta viitab muuhulgas Normandia dessandile ja kosmosevõidujooksu võitmisele. Trump kinnitab USA kodanikele tuttavat narratiivi, et USA on alati olnud ja jääb alati maailma parimaks riigiks. Trumpi isiklikku enesekiitust leidub endiselt, kuid see on selgemini struktureeritud ja saavutusi kirjeldatakse statistika kaudu. Immigratsiooniküsimuses on tajutav teatud vaoshoitus, sest kuigi Trump pühendab sellele palju aega, keskendub ta edukatele näidetele seaduslikult USA-sse kolinud inimeste edulugudest.

Trump mainib korraks naiste olukorra paranemist sotsiaalsel tasandil, kuid pöörab selle järsult majandustemaatikale, mille keskmes on USA suurim majanduslik rivaal – Hiina. Samas jääb ta riigijuhtide osas austavaks, tunnustades kohati üllatavalt palju autoritaarseid juhte:

„But I don't blame China for taking advantage of us; I blame our leaders and representatives for allowing this travesty to happen. I have great respect for President Xi, and we are now working on a new trade deal with China.“ (Trump 2019a)

2020. aasta kõne on küllaltki sarnane esimesega. Kõne on narratiivselt rohkem tagasivaatav, tegu on Donald Trumpi esimese presidentuuri viimase „State of the Union“ kõnega. Seepärast on eriline rõhk viimase nelja aasta saavutustel ning on tajuda lähenevaid presidendivalimisi. Teist kõnet iseloomustab paljude teemade kiire läbimine, mis väljendab Trumpi soovi näidata enda nelja aastat presidendina võimalikult edukana. Samuti väljendub narratiiv, et nelja aastaga ladus Trump hea vundamendi, kuidas USA lõplikult korda teha, kuid selleks tuleb võita veel neli aastat presidendina. 2020. aasta kõnes väljendub Trumpi kristlik-rahvuslik retoorika ning soov süvendada enda identiteeti kristlasena:

„My administration is also defending religious liberty, and that includes the constitutional right to pray in public schools. /.../ We don't tear down crosses. We don't ban symbols of faith. We don't muzzle preachers and pastors. In America, we celebrate faith, we cherish religion, we lift our voices in prayer, and we raise our sights to the Glory of God.“ (Trump 2020a)

Teemad kattuvad ka välispoliitika edulugude osas, välismajanduse arendamine koostöös NAFTA ja Hiinaga. Siiski süüdistab Trump Hiinat USA töökohtade varastamises. Mõlemas kõnes väljendub retooriline dilemma, millesse Trump end Hiina-vastase narratiiviga on pannud. See on korraga Hiina-kriitiline ja president Xi-d toetav:

„For decades, China has taken advantage of the United States. Now we have changed that, but, at the same time, we have perhaps the best relationship we’ve ever had with China, including with President Xi.“ (Trump 2020a)

Narratiivselt võib lugeda kõige tõsisemaks kriitikaks siiski kriisiloomist ning sellega kaasnevaid tsitaate:

„Here in the United States, we are alarmed by the new calls to adopt socialism in our country /.../ Tonight, we renew our resolve that America will never be a socialist country.“ (Trump 2019a)

Sarnane sotsialismikriitika on läbiv ning Trump kasutab mõlemas kõnes seda teadlikult, rõhudes ameeriklaste ajaloolisele mälule külmast sõjast:

„Socialism destroys nations. /.../ To safeguard American liberty, we have invested a record-breaking \$2.2 trillion in the United States military.“ (Trump 2020a)

Katkend väljendab, kuidas Trump pöörab külma sõja mälestuse ja sotsialismihirmu selleks, et suurendada riigi kulutusi sõjaväele ja võita toetust rahva hulgas. Vähesele statistikale vaatamata on narratiivi analüüsis nähtav Trumpi PVP retoorika, mis väljendub makroanalüüsis. Tendentsid mõjuvad kohati nõrgemana, sest liberalismivastasuse kategooria pole esindatud. Kõne formaat suunab Trumpi vähem ründama-kritiseerima.

3.3.3. Meloni kõned oma esinduskogule

Giorgia Meloni pidas kõned Itaalia rahva esinduskogudele. Esimese pidas ta Itaalia presidendile ja parlamendile 26. oktoobril 2022(b), milles esitas oma valitsuse tegevusplaani. Teise kõne, milles andis ülevaate teemadest, mille eest ta Euroopa Liidus seisab, pidas Meloni 19. märtsil 2024(a) senatile enne Euroopa Ülemkogu kohtumist.

Meloni puhul (Tabel 10) moodustavad suurima osa, peaaegu kaks kolmandikku, mittepõhilised koodid, sest Meloni käsitleb kõnedes põhjalikult välispoliitikat, kuid seda ilma populistlike joonteta (41.2%). Identiteet moodustas kõigist koodidest 25%, liberalismivastasus ja multipolaarsus esinesid üksikutel juhtudel.

Tabel 10. Kõned oma esinduskogule: Giorgia Meloni

Kategooria nimi	Koodi nimi	Koguarv	Osakaal koguarvust (%)
Liberalismivastatus	<i>Euroskeptitsism</i> <i>Liberaalse maailmakorra ründamine</i>	6	8.8
Identiteet	<i>Kompromissitu suhtumine</i> <i>rahvusvahelistesse eesmärkidesse</i> <i>Identiteedile rõhumine</i> <i>Kriisi loomine</i>	17	25
Multipolaarsus	<i>Rahvusvahelise etiketi eiramine</i> <i>Multipolaarse maailmakorra taotlemine</i> <i>Reaalpoliitika loomulikuks pidamine</i> <i>Toetus autoritaarsetele riikidele</i>	3	4.4
Mittepõhilised koodid	<i>Välispoliitiline mitte-populism</i>	28	41.2
	<i>Sisepoliitiline populism</i>	14	20.6
		68	100

Allikas: autori koostatud.

Meloni identiteedikäsitus keskendub Itaalia riigi ja rahva staatuse kindlustamisele. Itaalia kiitmisel ei vastanda ega ründa ta teisi riike või gruppe. Seetõttu mõjub identiteedile rõhumine ning rahva ühendamine vähem agressiivselt. Ainsa kooslusena esineb identiteedile rõhumisega parallelselt kriisiloom, kuid siingi jääb Meloni mõistukõneliseks ning keskendub Itaalia olukorra kirjeldamisele:

„We are therefore in the midst of a storm. Our boat has suffered several damages, and the Italians have entrusted us with the task of steering the ship into port on this very difficult crossing. We were aware of what was ahead of us, as are all the other political forces, even those who, governing in the last ten years, have brought /.../ a worsening of the main macroeconomic fundamentals.“

(Meloni 2022b)

Üksikud euroskeptilised koodid on seotud teise kõnega, milles Meloni kirjeldab Euroopa põllumeeste proteste ning kritiseerib Euroopa Liidu liikmesriikide valitsuste toimetulekut kriisiga.

Ta kirjeldab enda põllumajanduspoliitika edu ning põhjendab, miks Itaalia põllumehed ei pea vajalikuks protestida:

„Europe thus woke up to find tractors on its streets, firstly in those countries that had adopted additional national measures that were particularly penalising for the industry, starting with the discontinuation of subsidies for agricultural diesel, which is something Italy chose not to do /.../ This Government did not need to see tractors in the streets in order to deal with this issue.“ (Meloni 2024a)

Esimene kõne on selgele narratiivile ülesehitatud plaan, mille alusel Meloni kavatseb Itaalia riiki juhtida. Olulise osana juhib ta tähelepanu ühiskondlikule edasiminekuks, kuna temast sai 2022 esimene naine, kes on olnud Itaalia peaminister. Peamine populistlik narratiiv väljendub uue valitsuse positsiooni kindlustamisega, sest Meloni tuli võimule erakorraliste valimiste tulemusena. Seetõttu rõhutab ta tõelisele valimistulemusele, mille järgi nemad on “tõeliselt rahvast esindav” valitsus: *„We, today, disrupt this great Italian anomaly, giving birth to a political government, fully representative of the people's will.“* (Meloni 2022b).

Välispoliitilise narratiivina rõhutab Meloni Itaalia riigi ja rahva ühtsust ning tugevat ajalugu, G7 liige olemist ja Euroopa Liidu asutajariikide hulka kuulumist. Sinna juurde käib ka identiteedi kinnistamine kristlik-judaistliku riigina. Siiski valib Meloni Euroopa Liitu käsitledes sõnu ning ei ole võrreldav Orbáni euroskeptitsismiga:

„I would like to say within the European institutions, because that is the place where Italy will make its voice heard loudly, as befits a great founding Nation. Not to hold back or sabotage European integration /.../ but to help steer it toward greater effectiveness in responding to crises and external threats /.../ We /.../ do not conceive of the European Union as an elitist club, with first-class and second-class members /.../ For us, the European Union is the common home of the European peoples.“ (Meloni 2022b)

Meloni kasutab kriisiloomet selleks, et näidata, millisesse olukorda viimase kümne aasta ebastabiilsed valitsused on Itaalia viinud. Ta soovib, et rahvas mõistaks, et olukorra parandamine võtab aega ja nõuab pingutust. Meloni väljendab soovi reformida Itaalia põhiseadust nii, et see annaks presidendile rohkem tegevusvabadust ning kiirendaks tema otsustusprotsessi. Selles võib märgata soovi muuta Itaalia demokraatiat otsustavamaks, kuid selliste taotlustega häiruvad pahatihti liberaaldemokraatia otsustusprotsessid, kuna ei arvestata kõigi huvigruppidega:

„Italy needs a constitutional reform in a presidential direction, one that guarantees stability and restores centrality to popular sovereignty. A reform that enables Italy to move from an "interlocutory democracy" to a "deciding democracy."“ (Meloni 2022b)

Meloni käsitleb oma partei Itaalia Vennaskond (*Fratelli d'Italia*) ajalugu ning kahetseb selle ajaloolist seost fašistliku parteiga. Kriitikud leiavad, et autoritaarse minevikuga partei juhiks ei saa olla keegi, kes vähemalt mingil hetkel pole neid ideid toetanud (Galbo 2024: 44–45).

Meloni (2024a) teine kõne on peetud senatile enne Euroopa Ülemkogu istungit ning annab ülevaatliku pildi Itaalia välispoliitilistest pingutustest. Kesksel narratiivi kõnel pole, Meloni käsitleb erinevaid välispoliitilisi teemasid, mis on Itaalia jaoks olulised. Selles kõnes peitub väga vähe Euroopa Liidu ideedega vastanduvat. Kõne põhirõhk käsitleb majanduskasvu ja migratsioonipoliitikat, milles Meloni kinnistab varasemaid arusaamasid Itaaliast kui riigist, mis kõige sisukamalt otsib lahendusi ning tegutseb massiimmigratsiooni peatamise nimel.

3.4. Võrdlev analüüs

Iseloomustusena saab öelda, et Viktor Orbáni retoorilised tunnused jaotusid üpris võrdselt kategooriate vahel, publiku tüüp mõjutas tema kõnede sisu kõige vähem. See viitab Orbáni väljakujunenud maailmavaatelsele narratiivile – tal on selge arusaam, kuhu asetub Ungari regiooni, Euroopa ja maailma kontekstis, kes on tema geopoliitilised-ideoloogilised liitlased või vastased. See tähendab, et tema kõnede narratiiv on läbivalt ühtlane ning tema retoorilised tendentsid kattuvad kõige enam. Orbáni retoorika jaoks on kõik kolm kategooriat võrdlemisi olulised ning ta on kujundanud sisepoliitilise populismi tunnused eliit ja rahvas enda narratiivi jaoks ümber. Ta kujutab rahvana nii ungarlasi, kristlasi, konservatiive kui ka traditsionaliste. Eliidi sildi saavad (kohati defineerimata) globalistid, Euroopa Liit, „kollektiivne Lääs“ ja sotsiaalsed liberaalid. Orbáni jaoks on oluline Ungari kuvand konservatiivse rahvusvahelise üldsuse jaoks, sest on korduvalt rõhutanud Ungari rolli „konservatismi bastioni“ või „laboratooriumina“.

Donald Trumpi narratiiv on kõnedes vähem korrastatud kui Orbáni puhul. Samas ei esine Trumpi kõnedes Orbániga võrreldes samaväärselt PVP tunnuseid. Tulemuses mängib rolli Trumpi kõnede valim, milles nii ÜRO kui „State of the Union“ kõned olid küllaltki ametlikus vormis, samas näitas statistika Trumpi rõhku sisepoliitikale. Analüüsis toodud näited kirjeldavad tema retoorilist

agressiivsust (eriti toetajaskonnaga kõneldes), kuid statistiliselt jääb PVP narratiiv nõrgaks või puudub üldse. Tema puhul väljendub rahvusvahelise üldsuse ja oma rahvale esinedes olukord, kus statistika ei anna selget pilti kõne narratiivist, milles on endiselt olemas PVP retoorilised tendentsid, kuid väheste korduste ning kohati väljaütlemata tunnuste tõttu see statistikas ei väljendu.

Trumpi omapärasest retoorikast võib tajuda suurriigi välispoliitika ajamist, milles uus president ei muuda rahvusvahelise üldsuse ees retooriliselt paika pandud seisukohti. Hegemooniat taotlev supervõim ei saa muuta kogu välispoliitilist kurssi ühe populistliku presidendi valitsusajaga. Tema narratiivis ei leidu võrdväärset Orbáni ja Meloniga eliidi tümitamist. Põhjusena võib näha Trumpi loodud narratiivi, mille alusel nii tema ise kui ka USA on maailma hegemoon ning seetõttu ei sobi kujutada eliiti, kes asetuks kõrgemale. Trumpi jaoks eksisteerivad rivaalid, kellenä ta defineerib geopolitiilisi või majanduslikke vastaseid – Hiinat, Venemaad, Iraani. Retoorikas kritiseerib ta ka liberaale, marksiste ja demokraate, kuid neid ei kirjeldata võimsa eliidina, mis on oluliselt selgemini nähtav Orbáni retoorikas. Rahvast käsitleb Trump vähe, kaudselt saab rahvaks pidada USA inimesi, kohati ka teiste riikide konservatiivse-kristlasi, kuid üldiselt jääb Trump sisepoliitiliseks. Trumpi kujundatav kuvand on seotud tema loosungiga „*Make America Great Again*“, viidates tihti külma sõja aegsele sõjalisele ja diplomaatilisele võimekusele (täpset hetke defineerimata). Trump soovib selgelt kujundada USA-d maailma ainsa supervõimuna ning selle lahutamatuks osaks on tema juhtroll presidendina.

Trumpi ja Meloni puhul mõjutas publikutüüp kõne stiili, narratiivi ja retoorika kategooriate esinemist. Selleks võib leida erinevaid põhjuseid – Trumpi kõnedes oli selgemini mõista, et pöördumised olid rohkem ettevalmistatud ja struktureeritud ning kindlama narratiiviga. Meloni vaoshoituse selgituseks saab tuua nõrga koalitsioonivalitsuse ning soovi kindlustada ebakindlat positsiooni peaministrina. Ei saa välistada, et võimu kindlustades ja tugevamal positsioonil ei võiks Meloni hakata tugevamalt populistlikke tendentse väljendama.

Meloni narratiiv ja retoorika kirjeldavad selgemini ideoloogilist võitlust rahvusvahelisel tasandil. See on toetajaskonnaga kõneldes loomulik, sest tegu on rahvusvahelise kultuurisõja või ideoloogilise võitluse kirjeldamisega. Tema narratiiv on üles ehitatud traditsioonilistele väärtustele, mida konservatiivsed konverentsid esitlevad. Samas on Meloni teiste publikutüüpide kõned kõige leebema narratiivi ja väiksema koodide esinemisega. Mitmetele populistidele on

olnud aja jooksul omane, et võimule saades poliitilised vaated leebuvad, retoorika tõmbub tagasi ning praktikas toimub üldse vähem süsteemseid-printsipiaalseid muutusi, kui varasemalt lubati (Zhang & Tang 2024: 4). See ei selgita täielikult Orbáni agressiivset narratiivi või Meloni tagasihoidlikumat suhtumist võimul peetud kõnede osas, kuid kodeerimise statistika ning retooriline analüüs viitavad sellele. Neil juhtudel, kui Meloni retoorikas PVP-le viitavaid tendentse esineb, on põhikontseptsioonide definitsioonid sarnased Orbániga – eliit on globalistlik, liberaalne, vasakpoolne või marksistlik ning traditsioonilise pere suhtes vaenulik. Rahvas on Meloni käsitluses rahvusvaheline, traditsioone ja kristlust austav. Meloni puhul on oluline rõhk traditsioonilisel perel ning ohul, mida globalism sellele kujutab. Meloni retoorikas on näha nihet pärast võimule tulekut. Meloni puhul oli valimi ajavahe tõttu märgatav kuvandi kitsenemine aja jooksul. Varasemad rahvusvahelisele toetajaskonnale peetud kõned kujundasid ideoloogilist võitlust globaalse liberalismi ja konservatismi vahel, pärast peaministriks saamist muutusid sõnavõttud selgelt Itaalia-keskseks ning oluliseks sai Itaalia riigi rolli rõhutamine majandusliku ja humanitaarkoostöö vallas.

4. Arutelu

Analüüsi tulemused näitavad, et populistid tõlgendavad rahva ja eliidi tähendust välispoliitikas erinevalt. Välispoliitilist narratiivi kujundades saavad populistid mõjutusi publikust ning tõlgendavad retoorikat vastavalt vajadusele ümber. Varasemast diskursusest leitud PVP tunnused, mida uuringu koodideks kohandati, osutusid tulemuslikuks ning ei olnud analüüsis kontekstiväliselt üle-või alaesindatud. Kategooriate loomine tunnuste ning kodeerimise tulemuste põhjal tõestas ennast, sest organiseeris tulemused kergemini arusaadavaks ning lõi aluse, mille järgi ühtlasemalt hinnata poliitikute retoorilisi tendentse. Publiku alusel moodustasid kolm kategooriat – identiteet, multipolaarsus ja liberalismivastatus – erineva osakaalu kodeeritud materjalist. See võimaldab PVP-d moodustades kasutada erinevaid kombinatsioone, rõhutada üht kategooriat või eirata teist.

Läbivalt oli kõige olulisem identiteedikategooria, mida leidis peaaegu iga poliitiku ja publikutüübi puhul. Seda selgitab identiteedi loomise lihtsus ning meie-nemad vastandumise retooriline kõnetavus – publik suhestub kõneleja loodud identiteediga kiirelt. Liberalismivastatus ning multipolaarsus on juba olemuslikult vastanduvad, selle kategooria hõlmamiseks peab poliitik peavooluga vastuollu minema. Samas on võimalik kujundada identiteeti vähem vastanduvate retooriliste võtetega. Nii saab ennast kiita, ilma et peaks teisi ründama:

„Yes, because Italy is the nation that more than any other in the world encapsulates the idea of landscape, artistic, narrative, expressive beauty. The whole world knows it, loves us for it and that is why they want to buy Italian, learn about our history and come on vacation to us.“ (Meloni 2022b).

Tsitaadi puhul on selgelt tegu Itaalia riigi ja rahva rahvusvahelise identiteedi kinnitamisega, kuid selle saavutamiseks ei pea Meloni ründama ühtki teist identiteeti. Positiivsete näidetega kujundatakse itaallastele arusaam, kuidas neid rahvusvaheliselt tajutakse. Seepärast oli kõnede puhul võimalik, et vaatamata identiteedi arvukale esinemisele ei ole tegu PVP-ga, sest teiste kategooriate tunnused ei esinenud piisavalt tihti, mistõttu terviklik populistlik narratiiv jääb kujundamata.

Kuigi analüüsitud poliitikute koostatud narratiivid, jutupunktid ning retoorilised tendentsid on konteksti tõttu erinevad, tõestas kodeerimine, et mitmel juhul (peamiselt toetajaskonnaga

suhtlemisel) kasutatakse narratiivi kujundamiseks sarnaseid retoorilisi võtteid. Kõnede jaotamine ning analüüs erineva publiku alusel osutus edukaks, sest poliitikute retoorika ja narratiiv said mõjutusi konkreetsest publikust. Samas võis tajuda poliitikute retoorilise tendentsi kattuvust publikutüübi puhul – toetajaskonnaga suheldes kõige rohkem. Rahvusvahelise üldsuse ja oma riigi kodanike-esinduskogu puhul eristusid kõigi poliitikute retoorilised tendentsid – Orbán oli kõige võitlevam ja väljakutsuvam, Trump rõhutas kõnedes üksikuid kohti, kuid jättis üldiselt sõnumi iseenesestmõistetavana ridade vahele ning Meloni väljendas vaoshoitust ning PVP retoorika langust.

Narratiivikujunduses olid ühised jooned vaatamata retoorilistele erisustele selgemini märgatavad. Oma rahvale peetud kõnede puhul oli rõhk ühtsuse toonitamisel ning rahvusnarratiivi loomisel. Rahvusnarratiiv laienes välispoliitiliseks, sest poliitikud panid rõhku ka sellele, kuidas peaks ülejäänud maailm nende riiki, rahvast või ideoloogiat tajuma. Publikutüübid muutsid kõnede sisu ja retoorilist konteksti piisavalt, et anda poliitikute retoorilisest suunitlusest rohkem aimu ning seeläbi ka hinnata nende narratiivi kujundamist. Kolm kategooriat selgitasid hästi populistliku välispoliitika retoorilisi tunnuseid, mis muutis hiljem statistika kommenteerimise ja narratiivianalüüsi põhjalikumaks ja selgitusi jagavaks.

Uuring vastas uurimisküsimustele rahuldavalt, sest uuris varasema diskursuse põhjal PVP olemust ning tunnuseid, millena need poliitikute retoorikas väljenduvad. Uuritud allikate ja kodeerimise põhjal sai luua kategooriatest koosneva analüütilise tööriista, millega sai vastata teisele uurimisküsimusele, milles uuriti populistide tõlgendust populismi põhikontseptsioonidest välispoliitikas. Samuti sai kõnede narratiivi uurides selgema pildi populistide vahenditest, millega kujundatakse enda jaoks sobilikku identiteeti ning kuvatakse seda välispoliitikas. Poliitikute loodud kuvandid ei jäänud samuti iga publikukategooria juures samaks ning said mõjutusi perspektiivist, millega rahvusvahelisi suhteid kõnedes käsitleti.

Kitsaskohtadena peab tunnistama kodeerimissüsteemi ebamäärasust välis-ja sisepoliitilise retoorika eristamisel, sest kõnedes pole kodeeritud eraldi sisepoliitikat puudutavad mitte-populistlikud tunnused. Seetõttu on tulemused kallutatud rohkem välispoliitiliseks ning see kajastub ka graafikutel. See võib mõjutada tulemuste vaatlemist, kuigi on selgeks tehtud, et uurimise all on populistliku välispoliitika retoorika tunnused, mistõttu on välis-sisepoliitiline telg ka seetõttu välispoliitika suhtes kaldu. Samuti ei ole võimalik kasutatud analüüsitööriista abil

määratleda poliitikut populistlikuks või mittepopulistlikuks. Tööriist võtab uurimisel eelduseks, et analüüsitav poliitik on keskmisest rohkem populistlik. Selle rakendamine mittepopulistlike või „peavoolupoliitikute“ retoorika uurimisel annaks tõenäoliselt kesiseid tulemusi ning ei sobiks nende retoorika ja narratiivi käsitlemiseks. Siiski püsib tees, et populistide puhul on kategooriate esindatus selgem ning korduv, mistõttu ütleb analüüs väga palju poliitikute retoorilise-narratiivse lähenemise kohta.

Antud uuringu-analüüsiga kaasnenud materjale ning tööriista saaks rakendada teiste populistide retooriliste tendentside ning narratiivi analüüsiks. Kõnede kodeerimine ning PVP kategooriate uurimise kaudu saaks anda selgema hinnangu populistlikele poliitikutele, et paremini mõista PVP väljendumise erinevaid tahke. Publikutüüpe ja valimit saaks tulevastes uuringutes kohandada, et leida rohkem sobivat analüüsitavat materjali, kuid uuritud publikutüübid andsid küllaltki korraliku ja piisavalt mitmekülgse sisendi.

Kokkuvõte

Uurimistöö eesmärgiks oli mõtestada populistliku välispoliitika olemust ning uurida sellele omaseid tunnuseid, mida on võimalik poliitikute retoorikas tuvastada, kategoriseerida ning selgitada. Selleks uuriti, kuidas populistid tõlgendavad välispoliitilisse retoorikasse kontseptsioonid rahvast ja eliidist. Laia valimi kõnede kodeerimise, statistika ja makrotasandi analüüsi põhjal sai aimu, millist kuvandit endast soovivad populistid erinevatele gruppidele kujundada.

Varasemas diskursuses on tekkinud vastasseis populistliku välispoliitika defineerimise ja eristamisega. Mõned autorid (Chryssogelos 2021: 2–4) on leidnud, et populistlik välispoliitika pole spetsiifiline nähtus, nad leiavad, et tavalist populismi rakendatakse välispoliitika tegemisel. Teisalt peetakse populistlikku välispoliitikat eraldi nähtuseks (Wajner & Giurlando 2023: 16–17), mis kuulub küll populismi katusermini alla, kuid on tunnuste ja rakenduse poolest piisavalt erinev, et teha retoorikas eristust sise- ja välispoliitikas. Antud uurimistöö eesmärkide täitmiseks uuriti PVP-d kui eraldiseisvat fenomeni, sest uurimuse jaoks loodud analüütiline tööriist ning kõnede käsitletav valim eeldab teatud keskendumist välispoliitikale. See võimaldas otsida selgitusi ning retoorilisi tendentse just PVP tõlgendamisel. Varasema kirjanduse ja kodeerimise tulemusena koostatud analüütilist tööriista rakendati kolme poliitiku – Viktor Orbáni, Donald Trumpi ja Giorgia Meloni – retoorika analüüsimiseks.

Uurimistöö võttis varasemas diskursuses välja toodud populistliku välispoliitika tunnused, kujundas neid uuringu vajadusteks ümber, kodeeris nende põhjal poliitikute kõned ning lõi selle põhjal kolm kategooriat – identiteet, liberalismivastatus ja multipolaarsus – millest said koondterminid PVP tunnuste kirjeldamisel. Kategooriad tõestasid end narratiivianalüüsis efektiivsete koondnimetajatena, sest nende põhjal oli võimalik analüüsida poliitikute retooriliste tendentside tunnuseid kokkuvõtvalt. Uurimiseesmärgi täitmiseks koostati tunnuste ja kategooriate põhjal kooditabel, mille alusel sooritati kõnede kodeerimine ja statistiline analüüs. Samuti kasutati kõnede makrotasandi analüüsil Robertsoni (2017: 122–138) käsitletud põhimõtteid, keskendudes keskele narratiivile ning struktuurile. Kvalitatiivne analüüs täiendas statistilist analüüsi, keskendudes kõne makrotasandile, mida kodeerimise-statistikaga väljendada ei saa, muutes analüüsi põhjalikumaks. Tekstid kodeeriti Qcamap.org'i programmiga.

Esimene uurimisküsimus uuris, kuidas väljendub PVP populistide retoorikas. Teine uurimisküsimus tõi välja populistide erinevused, keskendudes poliitikute tõlgendustele rahvast ja eliidist välispoliitikas. Kolmas uurimisküsimus keskendus kuvandi loomise uurimisele ehk millisena soovisid populistid endale sobivat gruppi (isik, rahvus, maailmavaade) esitleda. Analüüs näitas, et populistid kasutavad PVP narratiivi loomeks publikut kõnetavaid teemasid, kasutades tihti identiteeti, vastandamist ning hirmu, et muuta arusaama välispoliitikast enda maailmavaatest lähtuvaks. Populistlikud kontseptsioonid rahvast ja eliidist kujundatakse sujuvalt, et neid saaks vajadusel ümber teha. Samuti on identiteet poliitikule vastavalt erinev – Trump käsitleb rohkem USA rahvast, Orbánile on olulisem regioon ja konservatiivne maailmavaade, Meloni puhul on ühendav lüli kristlik-traditsiooniline vaade, kuid käsitlev identiteet muutub ajas. Seepärast on ka käsitlus eliidist erinev. Orbáni käsitluses on eliidiks Euroopa Liit ja teised rahvusvahelised institutsioonid, Trump süüdistab tugevamalt majanduslikku konkurenti Hiinat või riigisisest majanduslik-liberaalset eliiti, Meloni jällegi vähem Euroopa Liitu ja rohkem abstraktsemalt globalismi-liberalismi. Gruppide defineerimist ning kirjeldmist mõjutas olulisel määral publik, kellele poliitik esines.

Selgus, et populistlikud poliitikud käsitlevad välispoliitikat läbivalt lihtsustatud terminites ning nende eesmärk on kujutada oma riigi rolli rahvusvahelises poliitikas tähtsa ning kesksena, isegi kui tegu on väikeriigiga. Tugevalt seotakse identiteedi ja narratiiviga kriisiloomet, millega ähvardatakse oma rahvast, ideoloogiat või traditsioone välise jõuga, milleks võivad olla nii immigratsioonilained kui ka identiteedipoliitika.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et uuring täitis oma eesmärgi ning vastas uurimisküsimustele, sest teoorias osas tuvastatud tunnused olid analüüsimeetodi abil kaardistatavad. Narratiivianalüüsi ja statistiliste andmete visualiseerimisega oli võimalik leida populistlikele poliitikutele omaseid jooni ning nende retoorilisi tendentse illustreerida ja omavahel võrrelda. Uurimistöö lahendas uurimisprobleemi. Kuigi probleem oli kaheosaline ning komplitseeritud, andis kodeerimine, analüütilise tööriista loomine ning statistika analüüsimine olulise väljundi populistide retooriliste tendentside uurimisele. Narratiivi analüüsimine andis parema arusaama, kuidas PVP narratiiv kujuneb ning erineva publiku puhul rakendust leiab. Analüüsitööriista võiks kasutada teiste populistide retoorika analüüsimiseks, et anda selgitusi nende välispoliitiliste tendentside kohta.

Kasutatud kirjandus

- Aswad, Noor Ghazal. 2019. "Exploring Charismatic Leadership: A Comparative Analysis of the Rhetoric of Hillary Clinton and Donald Trump in the 2016 Presidential Election". *Presidential Studies Quarterly* 49 (1): 56-74.
- Benasaglio Berlucchi, A.; Kellam, Marisa. 2023. "Who's to blame for democratic backsliding: populists, presidents or dominant executives?". *Democratization*, 30 (5): 815–835.
- Berman, Sheri. 2021. "The Causes of Populism in the West". *Annual Review of Political Science* 24: 71–88.
- Bocskor, Ákos. 2018. "Anti-Immigration Discourses in Hungary during the 'Crisis' Year: The Orbán Government's 'National Consultation' Campaign of 2015". *Sociology* 52 (3): 551–568.
- Chrysogelos, Angelos. 2021. "Is there a populist foreign policy?". *Chatham House*: 1–19.
- Coughlan, Sean. 2018. "University 'forced out' from Budapest". *BBC*. 3. detsember. <https://www.bbc.com/news/education-46427810> (kõlastatud 17.12.2024).
- Council on Foreign Relations. 2024. "Funding the United Nations: How Much Does the U.S. Pay?". 29. veebruar. <https://www.cfr.org/article/funding-united-nations-what-impact-do-us-contributions-have-un-agencies-and-programs> (kõlastatud 17.12.2024).
- Cox, Michael. 2018. "Understanding the global rise of populism". *LSE IDEAS*: 9–13.
- Destradi, S.; Cadier, D.; & Plagemann, J. 2021. "Populism and foreign policy: a research agenda (Introduction)." *Comparative European Politics*, 19 (6): 663–682.
- Galbo, Joseph. 2024. "Giorgia Meloni and Gray Neofascism: A Conservative Party of the Right in Power". *Alternate Routes: A Journal of Critical Social Research* 34: 33–48.
- Giurlando, Philip. 2021. "Populist foreign policy: the case of Italy." *Canadian Foreign Policy Journal* 27 (2): 251–267.
- Hall, Johnny. 2021. "In search of enemies: Donald Trump's populist foreign policy rhetoric". *Politics* 41(1): 48–63.

- Hymans, Jacques E. C. 2006. “The psychology of nuclear proliferation: Identity, emotions, foreign policy”. *Cambridge University Press*.
- Indelicato, Maria Elena; Lopes, Máira Magalhães. 2024. “Understanding populist far-right anti-immigration and anti-gender stances beyond the paradigm of gender as ‘a symbolic glue’: Giorgia Meloni’s modern motherhood, neo-Catholicism, and reproductive racism”. *European Journal of Women's Studies* 31 (1): 6–20.
- James, Toby S. 2021. “The effects of Donald Trump”. *Policy Studies* 42 (5-6): 755-769.
- Jenne, Erin K. 2021. “Populism, nationalism and revisionist foreign policy”. *International Affairs* 97 (2): 323–343.
- Kurylo, Bohdana. 2022. “The Discourse and Aesthetics of Populism as Securitisation Style”. *International Relations* 36 (1): 127–147.
- Lehoczki, Bernadett. 2023. “Populist Foreign Policy of Venezuela and Hungary: Post-Westernism and Its Limitations.” *Czech Journal of Political Science / Politologický Časopis* 30 (2): 95–115.
- Mos, Martijn; Piovezan, Igor Macedo. 2024. “ Leadership in international populism: How Viktor Orbán’s Hungary shows the way”. *New Perspectives* 32(4): 329–346.
- Müller, Jan-Werner. 2016. “*What Is Populism?*” Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Müller, Patrick; Gazsi, David. 2023. “Populist Capture of Foreign Policy Institutions: The Orbán Government and the De-Europeanization of Hungarian Foreign Policy.” *Journal of Common Market Studies* 61 (2): 397–415.
- Pew Research Centre. 2024. “In Tied Presidential Race, Harris and Trump Have Contrasting Strengths, Weaknesses”. 9. september. https://www.pewresearch.org/wp-content/uploads/sites/20/2024/09/PP_2024.9.9_harris-trump_REPORT.pdf (külastatud 11.01.2025).
- Reuters. 2024. “Hungary submits bill to allow increase in Russian nuclear plant project cost”. 20. november. <https://www.reuters.com/world/europe/hungary-submits-bill-allow-increase-russian-nuclear-plant-project-cost-2024-11-20/> (külastatud 17.12.2024).

Robertson, Alexa. 2017. "Narrative Analysis". In: Kristina Boreus, Göran Bergström (eds.) *Analyzing Text and Discourse: Eight Approaches for the Social Sciences*. Los Angeles: SAGE, 122-146.

Zhang, Xiaowen; Tang, Yuxin. 2024. "Populism on the verge of power: the goal-oriented mainstreaming of the French rassemblement national". *Discover Global Society* 2 (12): 1–16.

Thorpe, Nick. 2024. "Hungarian President Katalin Novak resigns over child-abuse pardon scandal". *BBC*. 10. veebruar. <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-68264363> (külastatud 17.12.2024).

Wajner, Daniel F.; Giurlando, Philip. 2023. "Introduction to Populist Foreign Policy (PFP)". In Philip Giurlando, Daniel F. Wajner (eds.), *Populist Foreign Policy: Regional Perspectives of Populism in the International Scene*. Cham: Springer International Publishing, 1-35.

Kasutatud kõnede nimekiri

1. Meloni, Giorgia. 2019. "Giorgia Meloni Address to the World Congress of Families XIII 2019". *American Rhetoric*. 30 märts.
<https://www.americanrhetoric.com/speeches/giorgiameloneworldcongressoffamilies13.htm>
(külastatud 26.11.2024)
2. Meloni, Giorgia. 2020. "God, Homeland, Family". *National Conservatism Conference in Rome*. 3. veebruar. <https://nationalconservatism.org/natcon-rome-2020/presenters/giorgia-meloni/> (külastatud 26.11.2024)
3. Meloni, Giorgia. 2022a. "President Giorgia Meloni Speech at CPAC 2022". *Youtube*. 26. veebruar. https://www.youtube.com/watch?v=ajBhHJ2YXjU&ab_channel=ECRParty
(külastatud 26.11.2024)
4. Meloni, Giorgia. 2022b. "'Italy standing tall:' Giorgia Meloni's program speech". *The Centro Studi Machiavelli* <https://www.centromachiavelli.com/en/2022/10/26/giorgia-meloni-discorso-programmatico-integrale/> (külastatud 03.04.2024)
5. Meloni, Giorgia. 2023. "President Meloni's speech at the 78th United Nations General Assembly". *Italian Government Presidency of the Council of Ministers*. 20. september.
<https://www.governo.it/en/articolo/president-meloni-s-speech-78th-united-nations-general-assembly/23621> (külastatud 26.11.2024)
6. Meloni, Giorgia. 2024a. "President Meloni's address to the Senate ahead of the European Council meeting on 21-22 March". *Italian Government Presidency of the Council of Ministers*. 19. märts. <https://www.governo.it/en/articolo/president-meloni-s-address-senate-ahead-european-council-meeting-21-22-march/25304> (külastatud 26.11.2024)
7. Meloni, Giorgia. 2024b. "President Meloni's closing press conference at the G7 Summit". *Italian Government Presidency of the Council of Ministers*. 15. juuni.
<https://www.governo.it/en/articolo/president-meloni-s-closing-press-conference-g7-summit/26481> (külastatud 26.11.2024)
8. Orbán, Viktor. 2017a. "Prime Minister Viktor Orbán's speech in the European Parliament". *Miniszterelnök 2015-2022*. 26. aprill. <https://2015-2022.miniszterelnok.hu/prime-minister-viktor-orbans-speech-in-the-european-parliament/> (külastatud 26.11.2024)

9. Orbán, Viktor. 2017b. “Prime Minister Viktor Orbán’s press conference after the meeting of the European Council”. *About Hungary*. 23. juuni. <https://abouthungary.hu/speeches-and-remarks/prime-minister-viktor-orbans-press-conference-after-the-meeting-of-the-european-council-2017-06-26> (külastatud 26.11.2024)
10. Orbán, Viktor. 2022. “Speech by Prime Minister Viktor Orbán at the opening of CPAC Hungary”. *Miniszterelnök 2015-2022*. 19. mai. <https://2015-2022.miniszterelnok.hu/speech-by-prime-minister-viktor-orban-at-the-opening-of-cpac-hungary/> (külastatud 26.11.2024)
11. Orbán, Viktor. 2023. “Prime Minister Viktor Orbán’s “State of the Nation” address”. *Viktor Orbán*. 18. veebruar. <https://miniszterelnok.hu/en/prime-minister-viktor-orbans-state-of-the-nation-address-2023-02-18/> (külastatud 26.11.2024)
12. Orbán, Viktor. 2024a. “Prime Minister Viktor Orbán’s “State of the Nation” address”. *About Hungary*. 17. veebruar. <https://abouthungary.hu/speeches-and-remarks/prime-minister-viktor-orbans-state-of-the-nation-address-65d1111228cc6> (külastatud 26.11.2024)
13. Orbán, Viktor. 2024b. “Speech by Prime Minister Viktor Orbán at the opening of the CPAC Hungary conference”. *Viktor Orbán*. 25. aprill. <https://miniszterelnok.hu/en/speech-by-prime-minister-viktor-orban-at-the-opening-of-the-cpac-hungary-conference-2024-04-26/> (külastatud 26.11.2024)
14. Trump, Donald. 2019a. “Remarks by President Trump in State of the Union Address”. *White House*. 6. veebruar. <https://trumpwhitehouse.archives.gov/briefings-statements/remarks-president-trump-state-union-address-2/> (külastatud 26.11.2024)
15. Trump, Donald. 2019b. “Remarks by President Trump to the 74th Session of the United Nations General Assembly”. *White House*. 25. september. <https://trumpwhitehouse.archives.gov/briefings-statements/remarks-president-trump-74th-session-united-nations-general-assembly/> (külastatud 26.11.2024)
16. Trump, Donald. 2020a. “Remarks by President Trump in State of the Union Address”. *White House*. 4. veebruar. <https://trumpwhitehouse.archives.gov/briefings-statements/remarks-president-trump-state-union-address-3/> (külastatud 26.11.2024)

17. Trump, Donald. 2020b. “Remarks by President Trump to the 75th Session of the United Nations General Assembly”. *White House*. 22. september.

<https://trumpwhitehouse.archives.gov/briefings-statements/remarks-president-trump-75th-session-united-nations-general-assembly/#:~:text=America%20will%20always%20be%20a,security%20all%20over%20the%20world> (külastatud 26.11.2024)

18. Trump, Donald. 2022. “Former President Donald Trump speaks at CPAC 8/06/22 Transcript”. *REV*. 7. august. <https://www.rev.com/blog/transcripts/former-president-donald-trump-speaks-at-cpac-8-06-22-transcript> (külastatud 26.11.2024)

19. Trump, Donald. 2023. “Trump Speaks at CPAC 2023 Transcript”. *REV*. 6. märts. <https://www.rev.com/blog/transcripts/trump-speaks-at-cpac-2023-transcript> (külastatud 26.11.2024)

Lisad

Lisa 1. Kooditabel

Kategooria	Kood	Piiripealne näide – liigitus	Piiripealne näide – ei liigitunud
Liberalismivastatus	Euroskeptitsism	<i>“We have reorganised the Hungarian state with courage that if not death-defying is at least Brussels-defying.” (Orbán 2023)</i>	<i>“Because I thought it [Nord Stream] was a terrible thing for our country. It was a terrible thing for Europe. I told that to Germany. They all smiled. Very famous now. Germany was smiling when I was at the United Nations saying this is a terrible thing.” (Trump 2022)</i>
	Liberaalse maailmakorra ründamine	<i>“I must not be able to call myself Italian, Christian, woman, mother. No! I must be citizen X, gender X, parent 1, parent 2. I must be a number, because when I am just a number, when I have no identity, when I have no roots, then I will be the perfect slave at the mercy of big financial speculators. The perfect consumer!” (Meloni 2019)</i>	<i>“I think the backward are those who try to bring censorship back to Italy by preventing the celebration of an event like this. I think it is obscurantist [unenlightened] when a State, willing to sponsoring anything over the years, including exhibitions depicting a crucifix dipped in a glass of pee, is now ashamed to sponsor an initiative like this.” (Meloni 2019)</i>
Identiteet	Kompromissitu suhtumine rahvusvahelistesse eesmärkidesse	<i>“And we have to throw off the shackles of globalism, and reassert two very important words. You know what the words are? America first. It’s a very simple thing. We have to put our country first. We had that done, and we were doing great.” (Trump 2022)</i>	<i>“All we want to do in relation to the issue of immigration is to prevent smugglers from making the selection of entry into Italy.” (Meloni 2022)</i>
	Identiteedile rõhumine	<i>“We started a great, great, positive revolution. Nobody’s ever seen anything like it before. It’s called Make America Great Again. We want to make America great again.”</i>	<i>“Of course, I am not unaware of the curiosity and interest in the posture that the Government will hold towards the European institutions or, even better, I would like to say</i>

		<i>We will cross the finish line.”</i> (Trump 2023)	<i>within the European institutions, because that is the place where Italy will make its voice heard loudly, as befits a great founding Nation.”</i> (Meloni 2022)
	Kriisi loomine	<i>“They want to abolish the Western way of life that you and we love so much: what your parents fought for during World War II and the Cold War, and what we fought for when we drove the Soviet communists out of Hungary.”</i> (Orbán 2022)	<i>“Mass illegal migration is unfair, unsafe, and unsustainable for everyone involved: the sending countries and the depleted countries. And they become depleted very fast, but their youth is not taken care of and human capital goes to waste.”</i> (Trump 2019)
Multipolaarsus	Rahvusvahelise etiketi eiramine	<i>“And we never had a country going like we had before the China virus came in. We never had anything like it.”</i> (Trump 2022)	<i>“We on the other hand are irritated by the restrained political language, unable to name things for what they are, that has become widespread in European public life nowadays.”</i> (Orbán 2017)
	Multipolaarse maailmakorra taotlemine	<i>“These elections coincide with major global political and geopolitical trend reversals. The world order is changing, and we must win our causes in the midst of those changes.”</i> (Orbán 2022)	<i>“We cannot interfere in other countries' elections, but we would very much like to see President Donald Trump return to the White House and make peace here in the eastern half of Europe. It is time for another “Make America Great Again” presidency in the United States.”</i> (Orbán 2024)
	Reaalpoliitika loomulikuks pidamine	<i>“For us, humanitarian support for Ukraine does not mean severing our ties with Russia, because that would run counter to our national interests, which we have the right to define for ourselves.”</i> (Orbán 2023)	<i>“When I was in China, and until the plague came in, I had a very good relationship with President Xi. We made a great trade deal for our manufacturers and farmers. But after the plague, I don't even talk about that deal. Too much damage done.”</i> (Trump 2022)

	Toetus autoritaarsele riikidele	<i>“We understand that the Ukrainians are trying to convince Europe that the Russians will not stop until they reach the Atlantic, but the Hungarians are not buying that threat.” (Orbán 2023)</i>	<i>“He’s a great guy in many respects, but he’s not too in love with our country. I can tell you that.” (Trump 2022)</i>
Mittepõhilised koodid	Sisepoliitiline populism	<i>“It is no coincidence that it was ten years during which there was a series of weak, heterogeneous governments without a clear popular mandate, incapable of resolving the structural deficiencies from which Italy and its economy suffer and of laying the foundations for sustained and lasting growth.” (Meloni 2022)</i>	<i>“In the last Congress, both parties came together to pass unprecedented legislation to confront the opioid crisis, a sweeping new farm bill, historic VA reforms. And after four decades of rejection, we passed VA Accountability so that we can finally terminate those who mistreat our wonderful veterans.” (Trump 2019)</i>
	Välispoliitiline mitte-populism	<i>“We must change course. Italy wants to contribute to the construction of a model of cooperation capable of collaborating with African nations so they may grow and prosper from the great resources they possess.” (Meloni 2023)</i>	<i>“The repercussions of the conflict in Ukraine overwhelm us all like a domino effect, but mainly impact nations of the world’s south.” (Meloni 2023)</i>

Allikas: Autori koostatud.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Tõnn Viik, (isikukood: 50107134210) annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

„Populistlik välispoliitika Viktor Orbáni, Donald Trumpi ja Giorgia Meloni retoorikas“ ehk „Populist Foreign Policy in the Rhetoric of Viktor Orbán, Donald Trump and Giorgia Meloni“, mille juhendaja on Alar Kilp,

- reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
- üldsusele kättesaadavaks tegemiseks ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
- olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile;
- kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.